

Jaarstukken 2017

Natuur- en recreatieschap Zuidwestelijke Delta

april 2018

Inhoudsopgave

JAARVERSLAG 2017	3
1. BESTUURLIJKE SAMENVATTING	3
2. LEESWIJZER	10
3. PROGRAMMAVERANTWOORDING	11
3.1 PROGRAMMA 1: BESTUURLIJKE AANGELEGENHEDEN	11
3.2 PROGRAMMA 2: BEHEER, ONDERHOUD EN EXPLOITATIE GEBIEDEN	15
3.3 PROGRAMMA 3: ONTWIKKELING	24
3.4 ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN	30
4. PARAGRAFEN	32
4.1 WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEBEERSING	32
4.2 ONDERHOUD KAPITAALGOEDEREN	33
4.3 FINANCIERING	34
4.4 GRONDBELEID	35
4.5 BEDRIJFSVOERING	36
JAARREKENING 2017	37
5.1 BALANS PER 31 DECEMBER 2017	38
5.2 OVERZICHT VAN BATEN EN LASTEN 2017	40
5.3 GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING EN RESULTAATBEPALING	42
5.4 TOELICHTING OP DE BALANS	44
5.5 TOELICHTING OP HET OVERZICHT VAN BATEN EN LASTEN	56

5.6 OVERIGE GEGEVENS

66

JAARVERSLAG 2017

1. Bestuurlijke samenvatting

In deze bestuurlijke samenvatting zijn de gerealiseerde speerpunten per programma benoemd. Deze punten zijn verder uitgewerkt in hoofdstuk 3 *Programmaverantwoording*.

Bestuurlijke aangelegenheden

Bestuurlijke ontwikkelingen

Opheffing Schap

Het verslagjaar 2017 heeft in het teken gestaan van de opheffing van het Schap. Aan het adviesbureau Berenschot is reeds in 2016 verzocht om de consequenties van de ontrafeling van het Natuur- en Recreatieschap Zuidwestelijke Delta voor Grevelingen en Haringvliet in beeld te brengen. Hierbij werd een viertal scenario's voor de toekomstige governance aangereikt nl. één voor de Grevelingen en drie voor Haringvliet

In de dagelijks bestuursvergadering van 18 mei 2017 en in de vergadering van het Algemeen bestuur van 7 juli 2017 is het rapport met het advies van Berenschot behandeld. Het bestuur heeft gekozen om voor het Haringvliet de erfpachtrechten en het beheer over te dragen aan de gemeenten en de bovenregionale afstemming te laten plaatsvinden middels de Landschapstafel Haringvliet. Voor de Grevelingen is besloten om de erfpacht per 31 december 2017 volledig terug te geven aan Staatsbosbeheer. Voorts is besloten om een nieuwe gremium in te stellen voor het bestuurlijk overleg.

Als onderdeel van de opheffing van het recreatieschap Grevelingen en Zuidwestelijke Delta (hierna te noemen: het schap) dienen de gronden, waarvan het schap eigendommen en erfpachtrechten heeft, overgedragen te worden aan Staatsbosbeheer. Dit betreft de gronden gelegen in het voormalige recreatieschap Grevelingen.

Hiervoor was het noodzakelijk een onafhankelijke taxatie van de marktwaarde uit te laten voeren. In de DB vergadering van 13 april 2017 zijn uitgangspunten vastgesteld voor de waardering van de gronden in de Grevelingen. Op basis van deze uitgangspunten heeft bureau Antea een waarde bepaald van de 101 percelen die in erfpacht zijn bij het Schap inclusief opstallen en een viertal percelen in eigendom. In de bestuursvergadering van 18 mei 2017 is kennisgenomen van het taxatierapport.

Gelet op bovenstaande ontwikkeling heeft het Algemeen Bestuur in de vergadering van 7 juli besloten om het Schap in principe per 1 januari 2018 op te heffen. In de genoemde bestuursvergadering is opdracht gegeven aan de ambtelijke werkgroep om deze besluiten verder uit te werken en de percelen aan Staatsbosbeheer over te dragen voor € 1,- met de daaraan te koppelen voorwaarden inzake structurele financiering en een opheffingsbesluit voor te bereiden met een concept-liquidatieplan.

Onder leiding van bureau Berenschot is de werkgroep aan de slag gegaan met de opdracht. Ter voorbereiding van de bestuurlijke besluitvorming is het bestuur in gesprek gegaan met Staatsbosbeheer en de deelnemende gemeenten rondom het Haringvliet. Deze overleggen hebben er voor het Haringvliet in uitgemond dat de gemeenten Cromstrijen en Goeree-Overflakkee hebben uitgesproken om het beheer van de gebieden op hun grondgebied te willen overnemen.

De gemeenten Nissewaard en Hellevoetsluis hebben de wens uitgesproken om hun gebieden over te dragen aan het Recreatieschap Voorne-Putten-Rozenburg.

Voor de Grevelingen is op 9 oktober 2017 met Staatsbosbeheer een concept-bestuursakkoord opgesteld. Dit concept-bestuursakkoord was basis voor het bestuurlijk convenant dat op 7 december 2017 is vastgesteld in de bestuursvergadering. In dit convenant is vastgelegd dat de gronden en erfpacht in de Grevelingen voor een symbolisch bedrag van € 1,00 per 31 december 2017 worden overgedragen. Voorwaarde is dat het beheer en onderhoud van het gehele gebied gedurende vier jaar op het huidige kwaliteitsniveau blijft. Hiervoor wordt een bedrag overgemaakt van vier keer de negatieve balans uit 2018 (€ 3.142.100, bron waardebepaling Antea). Het Inspiratiecentrum (waarvan de naamgeving in 2017 is gewijzigd in "Informatiecentrum") wordt overgedragen met de huidige negatieve exploitatie voor vier jaar.

Om tegemoet te komen aan de huidige negatieve balans op de exploitatie wordt een bedrag van vier keer € 177.000,- (€ 708.000,-) aan Staatsbosbeheer overgemaakt.

De resterende reserve voor de Grevelingen van het Natuur- en recreatieschap Zuidwestelijke Delta blijft behouden voor het gebied. De gemeente Goeree-Overflakkee, de gemeente Schouwen-Duiveland en de provincie Zeeland zullen hun bijdrage zoals deze momenteel is bepaald voor de Grevelingen voortzetten. Daartoe wordt een fonds opgezet. Dit fonds wordt primair ingezet ten behoeve van toekomstige kwaliteitsontwikkeling van de Grevelingen.

Uittreding provincie Zeeland

In de brief van 24 oktober 2016 heeft de provincie Zeeland het bestuur in kennis gesteld van het besluit van Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten om per 1 januari 2018 uit de Gemeenschappelijke regeling Natuur- en recreatieschap Zuidwestelijke Delta (hierna Schap) te treden. Inmiddels had het Algemeen Bestuur ook het voornemen uitgesproken om de deelnemers voor te stellen om de regeling in principe per 1 januari op te heffen. Door adviesbureau Berenschot werd voorgesteld om de regeling per 2 januari 2018 op te heffen zodat de provincies per 1 januari 2018 kunnen uittreden. Hierdoor hebben de beide provincies geen opheffingsbesluit meer genomen.

Op grond van artikel 36 van de gemeenschappelijke regeling Zuidwestelijke Delta kan het Algemeen Bestuur echter wel voorwaarden, zoals het voldoen van een uittreedsom, verbinden aan de uittreding. De Provincie Zeeland is bereid om onder dezelfde voorwaarden als de provincie Zuid-Holland uit te treden met dien verstande dat de provincie Zeeland de financiële bijdrage enkel wil vastleggen voor de periode 2018-2021.

In de bestuursvergadering van 7 december 2017 is het Algemeen Bestuur akkoord gegaan met het voorstel van de provincie Zeeland.

Wijziging Gemeenschappelijke regeling

Naar aanleiding van het feit dat de provincies Zuid-Holland en Zeeland besloten hebben om per 1 januari 2018 uit de Zuidwestelijke Delta te stappen was het noodzakelijk om de gemeenschappelijke regeling te wijzigen. Op 13 april 2017 heeft het Algemeen Bestuur besloten om de betrokken bestuursorganen van de deelnemers voor te stellen om in te stemmen met de gewijzigde gemeenschappelijke regeling. De deelnemende gemeenten en de provincie Zeeland hebben ingestemd met de regeling. De provincie Zuid-Holland stond op het standpunt dat zij hierover geen besluit hoeven te nemen.

Kustpact

In de samenleving is er zorg dat het behoud van de waarden van de kust onder druk staat door een toename van bebouwing in de kustzone in de vorm van o.a. strandhuisjes en recreatieparken. Door het ministerie van Infrastructuur en Milieu en de bij het kustbeleid betrokken maatschappelijke en bestuurlijke partijen is besloten tot het opstellen van een 'Kustpact' voor de kust in brede zin.

De ambitie van het Kustpact is om te komen tot gezamenlijke waarden ten aanzien van toekomstige ontwikkelingen van de kust. De betrokken partijen hebben in het Pact afgesproken dat middels een zonering sturing wordt gegeven aan een passend gebruik van de kustzone.. Het natuur- en recreatieschap ZWD behoort niet tot de betrokken partijen die het Pact hebben ondertekend.

De bestuurlijke deelnemers in het Schap zijnde de beide provincies en de gemeente Goeree-Overflakkee en de gemeente Schouwen-Duiveland hebben besloten het kustpact te ondertekenen. Aangezien een deel van het beheersgebied van de ZWD valt binnen de contouren van het Kustpact heeft dit pact een belangrijke invloed op de gebiedsontwikkelingen. Voor een goede positionering naar partijen waaronder ook de horeca en de recreatiesector heeft het bestuur op 13 april 2017 besloten de doelstellingen van het Pact te onderschrijven.

Ontwikkelingen

Zicht op Haringvliet (ZOH)

In 2017 is de focus gericht geweest op de projecten Quackstrand en Hellegat. De Landschapstafel Haringvliet (LT-HV) heeft op 13 maart 2017 haar bijdrage aan de projecten voor 2017 vastgesteld. Het programmateam van de LT-HV heeft een samenwerkingsovereenkomst opgesteld tussen de verschillende partners, die de ambities voor het Haringvliet delen en willen verwezenlijken. Doel van deze overeenkomst is om een meerjarige samenwerking tussen partijen tot stand te brengen om uitvoering te geven aan het Programma Haringvliet in een Stroomversnelling. In de DB-vergadering van 18 mei 2017 heeft het bestuur ingestemd met de Samenwerkingsovereenkomst met de Landschapstafel (SOK).

Quackstrand

De Ambitie van deelnemende partijen– Schap, Rijkswaterstaat, Natuurmonumenten, gemeente Hellevoetsluis, en Sportvisserij NL -, is om het Quackstrand in de komende vijf tot tien jaar te ontwikkelen tot één van de aantrekkelijkste recreatie- en natuurbestemmingen aan het Haringvliet als onderdeel van het toekomstig Nationaal Park Haringvliet – Biesbosch (NP Delta).

In navolging van de ondertekening van de Samenwerkingsovereenkomst (SOK) met de Landschapstafel Haringvliet in september 2017, is in december 2017 voor het Quackstrand een projectovereenkomst ondertekend tussen schap en de penvoerder van de Landschapstafel Haringvliet – de gemeente Goeree-Overflakkee.

Met Rijkswaterstaat heeft het schap een Vaststellingsovereenkomst Zandsuppletie Quackstrand gesloten, waarmee de oude overeenkomst uit 1998 is vervallen. Rijkswaterstaat heeft hiermee haar verplichting om zand bij het Quackstrand te suppleren afgekocht. De zandsuppletie was aanleiding voor de kwaliteitsimpuls en is tevens cofinanciering voor de aanvraag van subsidie bij de Landschapstafel Haringvliet. Het project kan nu integraal worden uitgevoerd door de rechtsopvolger van het schap.

Om het project Quackstrand te borgen en onze overeenkomsten met andere partijen te kunnen nakomen is op verzoek van de gemeenten Hellevoetsluis en Nissewaard het Recreatieschap Voorne-Putten-Rozenburg rechtsopvolger. Het Recreatieschap Voorne-Putten-Rozenburg zal ook het beheer van de gebieden overnemen.

Project Oevertoegankelijkheid en steigers

In de bestuursvergadering van 18 mei 2017 is besloten om het project Oevertoegankelijkheid en steigers samen met Sportvisserij NL (Droomfonds) te laten lopen via het schap. Met een rol voor het schap als trekker en projectleiding. Hiermee werd de afspraak geëffectueerd om budgetten uit Zicht op Haringvliet zo goed mogelijk als cofinanciering in te zetten en aan te sluiten bij projecten vanuit het Droomfonds Haringvliet.

Uit dit project komt namelijk de financiering voor de trailerhelling en steiger Quackstrand (met een klein aandeel cofinanciering van het schap) en trailerhelling bij het Hellegat (ook met cofinanciering van het schap). Daarnaast zijn er een reeks kleinere oevervoorzieningen o.a. waterrecreatieplekken onder de Haringvlietbrug en een uitzichtpunt Ventjagersplaten als onderdeel van de plannen voor het Hellegat. Door de opheffing van het Schap is op 19 oktober 2017 met de gemeenten rondom het Haringvliet afgesproken dat zij met de subsidie en de resterende middelen de voorzieningen op hun grondgebied zullen realiseren. Het project van Sportvisserij NL is daarmee opgesplitst.

Windturbines Windpark Hellegatsplein II

13 april 2017

In oktober 2015 is door het Schap toestemming gegeven voor de plaatsing van twee (2) extra windturbines op het Windpark Hellegatsplein, een en ander onder voorbehoud van wijziging van het bestemmingsplan en benodigde vergunningen alsmede een passende financiële compensatie voor het Schap. Current is medio het verslagjaar gestart met de procedures voor een wijziging Bestemmingsplan en aanvraag Omgevingsvergunning.

Zit-/beleefpunten

In 2017 zijn de zit/beleef-punten (knooppunten) bij het Hellegat, Den Bommel, en het Expostrand gerealiseerd. Op 2 juni 2017 is het zit- /beleefpunt in Den Bommel feestelijk in gebruik genomen. Het zitbeleefpunt Middelharnis moet voor 1 mei 2018 geplaatst zijn voor de subsidieafhandeling van de erfgoedtafel Goeree-Overflakkee van de provincie ZH. Hiertoe is een nieuwe vergunningaanvraag bij het Waterschap ingediend, die niet in behandeling is genomen. Het is noodzakelijk dat de gemeente een nieuwe vergunningaanvraag indient bij het Waterschap. Voor de bijdrage van de erfgoedtafel is uitstel verleend voor het project tot 1 mei 2018.

Zicht op Grevelingen 2 (ZOG2)

Het programma Zicht op Grevelingen 2 (ZOG-2) is op 7 juli 2016 door het Algemeen Bestuur vastgesteld. Sindsdien is het programma in uitvoering. Een groot aantal deelprojecten loopt door vanuit het programma ZOG-1. Dit betreft het merendeel van de toeristisch-recreatieve projecten en het project Slikken van Flakkee. De Groene Impuls voor de Grevelingen is nieuw in ZOG-2.

Slikken van Flakkee

Op 26 mei 2017 is de herinrichting middels een officiële openingshandeling gereed gemeld. Zo is de historische krekensstructuur in het gebied teruggebracht en heeft de woelmuis nu op twee locaties extra leefgebied gekregen. Voor de kust is een aantal vogeleilanden opgespoten, die inmiddels goed gebruikt worden. Voor de beleving van de recreant is een tweetal wildarena's gerealiseerd, informatieborden aangebracht, is de centrale parkeerplaats heringericht, is de toegangsweg opgeknapt en zijn er diverse zit/beleefpunten gemaakt. Tenslotte is er bij het zwemstrand een zwemvlot aangebracht.

Eilanden voor kustbroedvogels

Het Algemeen Bestuur heeft in 2016 ingestemd met het programma ZOG-2 en expliciet met de financiering van dit deelproject. In 2017 is overleg gevoerd met RWS over de aanpassing in het waterpeilbeheer, die de ingebruikname van de Flakkeese Spuisluis in 2017 met zich meebrengt. In 2018 zullen de eiland(en) worden aangelegd.

Inspiratiecentrum Grevelingen (ICG)

Het Dagelijks Bestuur heeft in april 2017 besloten de contractrelatie met Dam25 Exploitatie BV te beëindigen. Staatsbosbeheer heeft de exploitatie van het ICG als Dienst van Algemeen Economisch Belang (DAEB) in 2017 op zich genomen.

Eind 2017 heeft het bestuur, zoals reeds aangegeven, besloten het Inspiratiecentrum, inmiddels Informatiecentrum genoemd, over te dragen aan Staatsbosbeheer.

Haalbaarheidsstudie recreatieve ligplaatsen Brouwersdam

Met de realisatie van Brouwerseiland verdwijnen 60 ligplaatsen die onderdeel uitmaken van de liggeldregeling (zgn. vlaggetjesregeling) voor watersporters op de Grevelingen. Nadat het bestemmingsplan Brouwerseiland, naar verwachting in 2019 onherroepelijk wordt, gaan de recreatieve ligplaatsen op de locaties Kabbelaarsbank en Middelpaathaven verloren.

In opdracht van het schap heeft ingenieursbureau Tauw een Quick Scan opgesteld, waarin gekeken is naar mogelijkheden (en combinaties van mogelijkheden) voor verplaatsing aan de binnenzijde van de Brouwersdam. Het rapport is op 26 september besproken in de Natuur en Recreatie Advies Commissie (NRAC). Zij adviseert het volgende.

De NRAC geeft de voorkeur aan het verder uitwerken van locaties gelegen aan de Brouwersdam. Vervolgens wil zij het liefst een combinatie van een betere inrichting van West Répart en het toevoegen van plekken in Springersdiep. Het bestuur heeft op 12 oktober 2017 besloten om SBB te verzoeken om de vervolgfase (uitwerken voorkeursvariant) op zich te nemen en 'Grevelingen breed' de kwantitatieve en kwalitatieve behoefte en het gebruik van de recreatieve ligplaatsen (vallend onder de regeling) in kaart te brengen.

Visie strand Herkingen

Het bestuur (AB) heeft in april 2017 ingestemd met de financiering van een haalbaarheidsstudie voor een kwaliteitsimpuls van het recreatiestrand in Herkingen (gelegen achter de WSV Herkingen). In 2017 zijn in een tweetal overleggen met stakeholders (gemeente, jachthavens, bungalowparken, ijsbaan en dorpsraad) kwaliteiten, kansen en knelpunten geïnventariseerd. Deze kwaliteiten, kansen en knelpunten zijn vervolgens vertaald naar een visie voor de herinrichting van het gebied waarin de aangedragen verbeterpunten en wensen vanuit de gebruikers zijn vertaald in een schetsontwerp. De verbeterpunten betreffen o.a. de entree, herinrichting van de bestaande parkeerplaats/ijsbaan, uitbreiden van het strand en toevoegen van recreatieve voorzieningen zoals een toiletvoorziening en zitelementen.

Het schetsontwerp is bij de stakeholders positief ontvangen. Het bestuur heeft in de oktobervergadering besloten het project aan te houden en in te brengen in de nieuwe situatie.

NRAC

De Natuur en Recreatie Advies Commissie (NRAC) is een vaste adviescommissie die het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur gevraagd en ongevraagd kan adviseren omtrent natuur- en recreatiebeleid en andere natuur- en recreatie gerelateerde aangelegenheden binnen het werkgebied van het natuur- en recreatieschap. De NRAC heeft in 2017 drie maal vergaderd. In de vergaderingen zijn adviezen gegeven over de gebiedsontwikkeling Kabbelaarsbank, strandje Herkingen, Ligplaatsen Brouwerdam en Project kwaliteitsimpuls Quackstrand.

Wat is opgenomen in de jaarstukken "Natuur- en recreatieschap De Grevelingen"?

In 2017 is gebleken dat voor Grevelingen de planning van liquidatie niet uitvoerbaar was. Voornaamste redenen hiervan zijn de overdracht van het erfpachtrecht en de afwikkeling van lopende (Europese) subsidies.

In deze jaarstukken 2017 is de verantwoording van de volgende posten opgenomen:

- De baten van erfpachtcanons en de daarmee samenhangende balansposten (vorderingen); zie Hoofdstuk 3: programma 2. Het betreft de gronden waarvoor de erfpacht nog niet is overgedragen.
- Het saldo van de exploitatie in 2017 wordt verrekend met Natuur- en recreatieschap Zuidwestelijke Delta. De onderhouds- en beheerkosten van de gronden zijn immers bij dat schap verantwoord.

Wat is opgenomen in de voorliggende jaarstukken “Natuur- en recreatieschap Zuidwestelijke Delta”?

- Alle overige posten inclusief de samenstel- en controlekosten van de jaarstukken van het schap Grevelingen i.l., die niet onder het vorige kopje zijn toegelicht, maar die voorheen (t/m 2014) nog werden opgenomen onder het voormalige Natuur- en Recreatieschap De Grevelingen.
- Alle posten die voorheen (t/m 2014) werden opgenomen onder het Natuur- en Recreatieschap Haringvliet zijn verantwoord in de jaarstukken ZWD. Het Natuur- en Recreatieschap Haringvliet is namelijk geliquideerd.
- Alle (financiële) bestuurlijke relevante feiten die het gevolg zijn van besluiten die zijn genomen door het bestuur van het Natuur- en recreatieschap Zuidwestelijke Delta.

Financiële samenvatting

De jaarrekening 2017 sluit met een voordelig resultaat van € 73.108.

In de respectievelijke programma's van deze jaarrekening worden de resultaten gespecificeerd weergegeven en worden de resultaten inhoudelijk geanalyseerd.

Exploitatie

De resultaten per programma zijn als volgt:

Programma	Omschrijving	Resultaat	V/N
1	Bestuurlijke aangelegenheden	7.478	V
2	Beheer, onderhoud en exploitatie gebieden	66.389	V
3	Ontwikkeling	770	N
-	Algemene dekkingsmiddelen	11	V
	Jaarresultaat 2017	73.108	V

V = voordelig; N = nadelig

Voorgesteld wordt om het voordelige jaarresultaat 2017 ad € 69.759 toe te voegen aan de Algemene Reserve ZWD. In het volgende overzicht zijn de belangrijkste afwijkingen (met een saldo-effect) ten opzichte van de gewijzigde begroting 2017 weergegeven.

Nr	Onderwerp	Bedrag	V/ N	Programma	Product
1	Onderschrijding bestuursproducten	10.358	V	1: Bestuurlijke aangelegenheden	Bestuursproducten
2	Overschrijding juridische kosten	4.488	N	1: Bestuurlijke aangelegenheden	Juridische ondersteuning en advisering
3	Onderschrijding Financiën	1.609	V	1: Bestuurlijke aangelegenheden	Financiën
4	Overschrijding Regulier Onderhoud	4.351	V	2: Beheer, Onderhoud en Exploitatie gebieden	Gebiedsbeheer
6	Onderschrijding Gas, water en elektra	10.247	V	2: Beheer, Onderhoud en Exploitatie gebieden	Gebiedsbeheer
7	Onderschrijding communicatie	14.942	V	2: Beheer, Onderhoud en Exploitatie gebieden	Communicatie
8	Baten betaald parkeren	32.462	V	2: Beheer, Onderhoud en Exploitatie gebieden	Gebiedsbeheer
	Lasten betaald parkeren	2.515	V		
9	Baten Liggelden	5.205	N	2: Beheer, Onderhoud en Exploitatie gebieden	Gebiedsbeheer
	Lasten liggelden	4.010	V		
10	Overschrijding economisch beheer	18.351	N	2: Beheer, Onderhoud en Exploitatie gebieden	Economisch Beheer
11	Diverse baten	20.658	V	Divers	
	Jaarresultaat 2017	73.108	V		

V = voordelig; N = nadelig

Voor een specificatie en nadere analyse van de genoemde verschillen wordt verwezen naar de toelichtingen bij de programma's.

Vermogenspositie

Het eigen vermogen bedraagt per eind 2017 ca. € 7,9 miljoen. Dit betekent een daling van ca. € 5,3 miljoen ten opzichte van de jaarrekening 2016. Dit wordt met name veroorzaakt door de onttrekking aan de Algemene Reserve Grevelingen in het kader van het afgesloten convenant, de egalisereserve afkoopsom Rijk, en ZOG 2. Zie voor een specificatie de tabel van het verloop van de reserves in de toelichting van de balans.

2. Leeswijzer

In deze jaarstukken wordt inzicht gegeven in de voortgang van het realiseren van de doelen en prestaties uit de programmabegroting 2017 en de Najaarsrapportage 2017. Daarnaast wordt inzicht geboden in de realisatie van additionele projecten (kredieten). In de tabellen zijn de realisatiecijfers over het jaar 2017 opgenomen. De lasten en de baten zijn gepresenteerd als positieve bedragen in hele euro's. In de kolom resultaat worden voordelen voor het schap weergegeven met een "V" en nadelen met een "N". Indien niet ander vermeld zijn de resultaten incidenteel.

De jaarstukken zijn opgesteld naar de eisen die het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV) daaraan stelt. In de bestuurlijke samenvatting (hoofdstuk 1) is op hoofdlijnen ingegaan op de belangrijkste ontwikkelingen en resultaten in 2017. In hoofdstuk 3 is de programmaverantwoording opgenomen. Hierin worden de doelen en prestaties toegelicht door beantwoording van de drie W-vragen:

1. Wat hebben we bereikt?
2. Wat hebben we gedaan?
3. Wat heeft het gekost?

Hoofdstuk 4 zal daarna ingaan op de volgens het BBV verplichte en voor het schap relevante paragrafen, te weten:

- Weerstandsvermogen en risicobeheersing
- Onderhoud kapitaalgoederen
- Financiering
- Grondbeleid
- Bedrijfsvoering

Hoofdstuk 5 bevat de jaarrekening 2017 met daarin de waarderingsgrondslagen, de balans per 31 december 2017 met toelichting en het overzicht van baten en lasten met toelichting. Voor de toelichting op het overzicht van baten en lasten is de richtlijn gehanteerd de verschillen in elk geval toe te lichten bij afwijkingen ten opzichte van de begroting (na wijziging) van meer dan 3%, met een minimum van € 2.500.

Tevens is in hoofdstuk 5 de aanvullende (o.a. wettelijke verplichte) informatie opgenomen.

3. Programmaverantwoording

De programmaverantwoording is opgebouwd uit de volgende onderdelen:

- *Programma 1 Bestuurlijke aangelegenheden*
- *Programma 2 Beheer, onderhoud en exploitatie gebieden*
- *Programma 3 Ontwikkeling*
- *Algemene dekkingsmiddelen*

In dit hoofdstuk wordt per programma een toelichting gegeven op de gerealiseerde doelen, de gevolgde aanpak en de kosten hiervan.

3.1 Programma 1: Bestuurlijke aangelegenheden

Wat hebben we bereikt?

Kwalitatief hoogwaardige bestuurlijke en juridische advisering aan het Dagelijks Bestuur en het Algemeen Bestuur, over ten minste de volgende aandachtsgebieden:

- lopende zaken, beleid, ontwikkelingen, liquidatie van het schap en de toekomstige bestuursvorm;
- nieuwe of gewijzigde wet- en regelgeving die van invloed zijn op het schap;
- financieel beleid, begroting en verantwoording.

Daarbij is rekening gehouden met wat er speelt op de betreffende beleidsvelden en met het netwerk binnen en buiten het schap. Dit netwerk bestaat uit schapsdeelnemers, ambtelijk apparaat, natuur- en milieuorganisaties en stakeholders in het schapsgebied.

Tevens het voorbereiden van bestuursvergaderingen inclusief de verslaglegging van bestuursvergaderingen en het zorgdragen voor het uitvoeren van de actiepunten.

Wat hebben we daarvoor gedaan en wat heeft het gekost?

De ondersteuning van het Dagelijks en het Algemeen Bestuur vond plaats door het leveren van de volgende producten:

1. Bestuursproducten
2. Juridische ondersteuning en advisering
3. Financiën

Ad.1 Bestuursproducten

De bestuursproducten omvatten:

- Het voorbereiden en plannen van bestuursvergaderingen;
- Het verslagleggen van bestuursvergaderingen en het (laten) uitvoeren wat afgesproken is;
- Het signaleren van knelpunten in de uitvoering en het aandragen van oplossingen;
- Eerste aanspreekpunt zijn voor schapsdeelnemers, ambtelijk apparaat en stakeholders voor alle zaken/ projecten die in schapsverband spelen;
- Het vertegenwoordigen van de schapsbesturen in ambtelijke en bestuurlijke netwerken en gremia van de deelnemers;
- De eindtoets op bestuursvoorstellen;

- Het opstellen en uitvoeren van additionele opdrachten en beleidsadviezen waarmee het bestuur in staat wordt gesteld om richting en middelen vast te stellen.

De vergaderingen van het Dagelijks Bestuur zijn gehouden op 13 april, 18 mei, 12 oktober en 7 december 2017. Het Algemeen Bestuur heeft vergaderd op 13 april, 6 juli en 7 december 2017. De voorbereiding van deze bestuursvergaderingen vond plaats in het periodieke ambtelijk vooroverleg Deltaschap.

In 2017 is regelmatig overleg gevoerd in de Natuur- en Recreatie Adviescommissie Zuidwestelijke Delta (NRAC) met oa. vertegenwoordigers van organisaties over hun rol bij het Schap(sgebied).

Product		Rekening 2016	Primitieve begroting 2017	Begroting na wijziging 2017	Rekening 2017	Resultaat
Bestuursproducten	Lasten	107.120	127.800	127.800	117.442	10.358 V
	Baten	-	-	-	-	-
Saldo		(107.120)	(127.800)	(127.800)	(117.442)	10.358 V

Toelichting:

In de begroting is voor rekening gehouden met representatiekosten, drukwerk en abonnementen. Er is terughoudend met deze budgetten omgegaan hetgeen resulteert in een onderschrijding van € 10.358

Ad.2 Juridische ondersteuning en advisering

Dit product heeft betrekking op de (algemene) juridische advisering op het gebied van publiek- en privaatrecht en het implementeren, toepassen en evalueren van wet- en regelgeving relevant voor de gemeenschappelijke regeling (Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) en Algemene wet bestuursrecht (Awb)). Ook het behandelen van bezwaar- en beroepzaken en zaken op grond van de Wob (Wet openbaarheid van bestuur) en Wet Bibob (Wet Bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur) behoren tot de juridische ondersteuning en advisering.

In 2017 is geadviseerd over de wijziging en de publicatie van de Gemeenschappelijke Regeling in verband met het uittreden van de provincies Zuid-Holland en Zeeland en de gedeeltelijke beëindiging van erfpacht ten behoeve van Brouwerseiland, de totstandkoming van de vaststellingsovereenkomst met betrekking tot het Quackstrand en tot slot het hoofdlijnen-convenant betreffende de overdracht van de gronden (Grevelingen) van ZWD aan Staatsbosbeheer.

Product		Rekening 2016	Primitieve begroting 2017	Begroting na wijziging 2017	Rekening 2017	Resultaat
Juridische ondersteuning en advisering	Lasten	29.989	21.600	23.100	27.589	4.489 N
	Baten	-	-	-	-	-
Saldo		(29.989)	(21.600)	(23.100)	(27.589)	4.489 N

Toelichting:

De overschrijding wordt veroorzaakt door extra juridische ondersteuning inzake de exploitatie van het Inspiratiecentrum. Dit heeft geresulteerd in een totale overschrijding van € 4.489.

Ad.3 Financiën

In het kader van de financiële ondersteuning zijn de volgende activiteiten uitgevoerd:

- Het verzorgen van de financiële administratie van de gemeenschappelijke regeling: de tijdige en systematische vastlegging van baten, lasten en in- en uitgaande geldstromen;

- Het incasseren van gelden als gevolg van verkoop, heffing en/of in privaatrechtelijke overeenkomsten overeengekomen vergoedingen;
- Het uitvoeren van de interne controle gericht op getrouwheid en rechtmatigheid op financieel gebied, waarbij de nadruk ligt op 'inkoop en aanbestedingen', het betalingsverkeer en de volledigheid van huur- en erfpachtopbrengsten;
- Het toetsen van bestuursvoorstellen op incidentele en/of structurele financiële consequenties;
- Het voeren van periodieke budgetgesprekken met budgethouders en projectleiders;
- Het opstellen van de planning en control producten, zoals begroting, najaarsrapportage en jaarstukken;
- Werkzaamheden in het kader van de vennootschapsbelastingplicht;
- Het begeleiden van de werkzaamheden van de accountant (interim controle, subsidie-controles, jaarrekeningcontrole).

Product		Rekening 2016	Primitieve begroting 2017	Begroting na wijziging 2017	Rekening 2017	Resultaat
Financiën	Lasten	109.096	116.200	116.200	116.998	798 N
	Baten	316.293	291.722	291.722	294.129	2.407 V
Saldo		207.197	175.522	175.522	177.131	1.609 V

Toelichting:
Geen bijzonderheden.

Kredieten

Naam krediet	Sluitdatum	Totaal krediet	Realisatie t/m 2016	Begroting na wijziging 2017	Rekening 2017	Realisatie t/m 2017	Restant krediet	% lasten t.o.v. totaal krediet
Liquidatie schap / overheveling rechten en plichten GR	2017	252.500	27.065	212.935	186.834	213.899	38.601	85%
- Dekking uit Algemene reserve ZWD		240.000	27.065	212.935	174.334	201.399	38.601	
- Dekking bijdragen derden		12.500	0	0	12.500	12.500	0	
Totaal programma 1		252.500	27.065	212.935	186.834	213.899	38.601	
- Dekking uit Algemene reserve ZWD		240.000	27.065	212.935	174.334	201.399	38.601	
- Dekking bijdragen derden		12.500	0	0	12.500	12.500	0	

Toelichting:

In 2017 is in een intensieve samenwerking tussen alle betrokken partijen overeenstemming bereikt over de overdracht van de grondrechten in het bekken Grevelingen en in het bekken Haringvliet. Op 27 december 2017 is voor het bekken Grevelingen de akte gepasseerd en zijn alle rechten en verplichtingen overgenomen door Staatsbosbeheer. Op 2 januari 2018 is het schap, na uittreding van de beide provincies per 1 januari 2018, door de besluiten van alle bestuursorganen van de deelnemers opgeheven en in liquidatie. In 2017 is onder leiding van een extern bureau dit gehele proces uitgevoerd. Hiervoor is een krediet beschikbaar gesteld (na verhoging bij de najaarsnota 2017) van € 240.000. Tot en met 2017 is hiervan € 201.400 besteed. Het resterende bedrag wordt in 2018 aangewend voor de afronding van de overdracht en de liquidatie van het Deltaschap. Tegelijkertijd met de afwikkeling van het Deltaschap zal ook de afwikkeling van het natuur- en recreatieschap De Grevelingen zijn afgerond.

Mutaties in reserves

Onttrekkingen aan reserves	Rekening 2016	Primitieve begroting 2017	Begroting na wijziging 2017	Rekening 2017	Resultaat
Algemene Reserve ZWD tbv kredieten			212.935	174.334	38.601
Algemene Reserve HV tbv Algemene Reserve ZWD			120.000	120.000	0
Algemene Reserve GR tbv Algemene Reserve ZWD			120.000	120.000	0
Algemene Reserve ZWD tbv aanbest. accountant	3.000				0
Algemene Reserve GR tbv kredieten	2.275				0
Totaal	5.275	0	452.935	414.334	38.601

De werkelijke lasten 2017 voor het krediet liquidatie schap zijn € 174.334. Dit is lager dan begroot , waardoor de onttrekking uit de Algemene Reserve ook lager is uitgevallen.

Toevoegingen aan reserves	Rekening 2016	Primitieve begroting 2017	Begroting na wijziging 2017	Rekening 2017	Resultaat
Algemene Reserve ZWD			240.000	240.000	0
Reserve Afkoopsom Rijk	308.733	291.722	291.722	291.722	0
Totaal	308.733	291.722	531.722	531.722	0

Toelichting:

De werkelijke toevoeging aan de Reserve Afkoopsom Rijk is conform de begroting 2017. Dit betreft de storting van de rentebaar in 2017.

3.2 Programma 2: Beheer, onderhoud en exploitatie gebieden

Wat hebben we bereikt?

De natuur- en recreatiegebieden vallend binnen de gemeenschappelijke regeling zijn onderhouden conform het principe 'schoon, heel en veilig' voor een optimaal gebruik door de bezoekers.

Onder het beheer van de gebieden vallen tevens diverse exploitaties, die bijdragen aan de recreatieve kwaliteit.

De volgende resultaten zijn in 2017 bereikt:

- Het gebiedsbeheer voor regulier onderhoud en (uitgesteld) groot onderhoud is gecontinueerd en uitgevoerd;
- Het betaald parkeren op de Grevelingendam en Kabbelaarsbank is gecontinueerd;
- De implementatie van het TBM (terreinbeheermodel) Haringvliet is doorgevoerd; Realisatie van activiteiten in verband met de Grevelingenweek in september;
- Het vinden van een nieuwe bestemming voor het voormalige Informatiecentrum Grevelingen.

Wat hebben we daarvoor gedaan en wat heeft het gekost?

Het beheer, onderhoud en de exploitatie van de gebieden is gerealiseerd door middel van de volgende producten:

1. Gebiedsbeheer
2. Economisch beheer
3. Regelgeving en handhaving
4. Communicatie

Ad.1 Gebiedsbeheer

Het product gebiedsbeheer betreft het doen onderhouden van de natuur- en recreatiegebieden en de daarbij behorende beheertaken. De basis voor de reguliere onderhoudswerkzaamheden is beschreven in het terreinbeheermodel (TBM). Dit model is opgebouwd uit doeltypen met specifieke recreatieve doelen en maatregelen gerelateerd aan marktconforme normprijzen per doeltipe. Continue evaluatie van de onderhoudswerkzaamheden draagt bij aan het voortdurend actualiseren van het terreinbeheermodel en het beheersbaar houden van zowel de te treffen onderhoudsmaatregelen als de kosten. Bij grote afwijkingen kan deze evaluatie leiden tot een voorstel tot begrotingsaanpassing.

Ten behoeve van de werkzaamheden voor het groot onderhoud wordt gebruik gemaakt van een jaarlijks geactualiseerde meerjarenonderhoudsprognose. Hiermee worden voorzieningen getroffen voor toekomstig groot onderhoud. Met behulp van het uitvoeren van diverse inspecties, wordt de staat van het beoogde groot onderhoud getoetst. De bevindingen uit deze voortdurende evaluatie worden verwerkt alvorens de werkzaamheden worden uitgevoerd. Jaarlijks worden de geplande uitgaven, de dotatie aan de voorziening groot onderhoud en de werkelijke kosten gemonitord. Elke vier jaar wordt de dotatie opnieuw berekend en vastgesteld tenzij uit de monitoring volgt dat eerder een bijstelling nodig is.

Het product gebiedsbeheer bestaat verder uit:

- Het inventariseren en selecteren van partijen die in staat zijn om (een deel van) het natuur-en recreatieschap te onderhouden (het samenstellen van de onderhoudsbestekken en het aanbestedingsproces). In het aanbestedingsproces wordt aandacht besteed aan mogelijke SROI-trajecten (social return on investment);
- Het maken van afspraken met maatschappelijke partijen, vrijwilligers e.d.

Uitvoering Regulier onderhoud

In de vergadering van het algemeen bestuur op 18 juni 2015 zijn de resultaten van de herijking van de meerjarenbegroting 2015-2019 vastgesteld en verwerkt in begrotingswijzigingen 2015 en 2016. Eén van de onderdelen van de herijking betreft het vanaf 2016 stapsgewijs ingroeien in een hoger budget voor regulier onderhoud in het gebiedsdeel Grevelingen.

In het gebiedsdeel Haringvliet zijn de recreatieterreinen en -voorzieningen schoon en veilig gehouden door het uitvoeren van regulier onderhoud. Binnen de beperkte financiële mogelijkheden zijn tevens waar mogelijk onderhoudsmaatregelen uitgevoerd gericht op instandhouding.

Implementatie Terrein Beheer Model in Haringvliet

Het algemeen bestuur heeft in de vergadering van 7 juli 2016 besloten het Terrein Beheer Model (TBM) in Haringvliet te implementeren. Besloten is om hiervoor een verhoging van de jaarlijkse dotatie aan de voorziening Groot Onderhoud door te voeren.

Zodoende was in 2017 € 30.000 meer budget beschikbaar voor de uitvoering van het regulier onderhoud. Deze budgetverhogingen en de uitvoering van een aantal extensiveringsmaatregelen leiden ertoe dat ook in het gebiedsdeel Haringvliet de komende jaren gegroeid kan worden naar planmatig en duurzaam beheer.

Regulier Onderhoud

Op de stranden die grenzen aan het Haringvliet is dit jaar meer aangespoeld wier en waterplanten opgeruimd en afgevoerd dan in andere jaren.

Groot Onderhoud

In 2016 is bij de Najaarsrapportage de dotatie aan de voorziening Groot Onderhoud verhoogd met € 144.000 in verband met de invoering van het TBM-model voor het gebied Haringvliet. Het bedrag van € 144.000 is ook gehanteerd in 2017.

Elk jaar wordt bij de jaarrekening de actuele meerjarenplanning financieel doorgerekend. Ten opzichte van de Najaarsrapportage leidt dit voor enkele categorieën groot onderhoud tot bijstellingen in de verwachte uitgaven in de komende 20 jaar. Dit betreft zowel het gebied Haringvliet als Grevelingen.

Hoewel de regel is om bijstellingen in de dotatie eens per 4 jaar te doen, leidt de actualisatie in dit geval tot een benodigde bijstelling van de dotatie. Concreet is de dotatie in 2017 met ca. € 65.000 verlaagd tot een bedrag van € 775.000.

De onttrekking aan de voorziening wordt toegelicht in de paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen.

Beheeractiviteiten Staatsbosbeheer Grevelingen

Over het verrichten van beheer- en onderhoudswerkzaamheden in de Grevelingen door Staatsbosbeheer zijn geen bijzonderheden te vermelden.

Product		Rekening 2016	Primitieve begroting 2017	Begroting na wijziging 2017	Rekening 2017	Resultaat
Gebiedsbeheer	Lasten	2.945.699	2.688.350	2.773.654	2.752.531	21.123 V
	Baten	2.023.808	1.599.100	1.601.600	1.626.940	25.340 V
Saldo		(921.891)	(1.089.250)	(1.172.054)	(1.125.591)	46.463 V

Lasten

De onderschrijding op de lasten ad. € 21.123 wordt in hoofdzaak veroorzaakt door minder uitgaven op het budget voor gas, water en elektra (€ 10.247 V) en minder uitgaven op het budget voor huisvesting (€ 13.502 V).

Baten

Op de baten is een voordelig resultaat ad € 25.340 gerealiseerd. Dit voordeel wordt in hoofdzaak veroorzaakt doordat er een hogere opbrengst uit betaald parkeren is gerealiseerd.

Ad.2 Economisch beheer

De taken die binnen economisch beheer worden uitgevoerd zijn:

- Het formuleren c.q. actualiseren van het grondbeleid;
- Het beheer van grondposities op basis van het vastgestelde grondbeleid;
- Het beheer van exploitaties.

Beheer grondposities

Het beheer van grondposities betreft het actief beheer van de grondpositie (gronden en opstallen binnen het werkingsgebied) zodanig dat dit bijdraagt aan de lange termijn strategie van het natuur- en recreatieschap. Het resultaat hiervan is dat voldaan wordt aan de rechten en plichten die het bezit van grond met zich meebrengt. Hieronder valt ook het afstoten van posities die geen recreatief belang dienen, alsmede het verwerven van gronden die van belang kunnen zijn voor toekomstige ontwikkelingen van het natuur- en recreatieschap.

Brouwerseiland

In juni 2017 heeft de raad van de gemeente Schouwen-Duiveland ingestemd met het bestemmingsplan en de MER voor Brouwerseiland. Daarmee is een belangrijke stap gezet op weg naar de realisatie. Op dit moment lopen de beroepsprocedures bij de Raad van State. Deze procedures zullen naar verwachting nog anderhalf jaar in beslag nemen. Eind 2017 heeft het Schap zoals bekend afstand gedaan van de erfpachtpositie in de Grevelingen

Het schap heeft een haalbaarheidsstudie laten uitvoeren naar de verplaatsing van de recreatieve ligplaatsen in overleg met alle betrokken stakeholders. De studie is tevens besproken en van advies voorzien van de NRAC.

Grevelingenweek 2017

In 2017 is een budget beschikbaar gesteld van € 15.000 als bijdrage aan de Grevelingenweek 2017.

Beheer exploitaties

Het beheer van exploitaties heeft betrekking op het aangaan van overeenkomsten met derden gericht op de exploitatie en/of het gebruik van schapsgronden en –opstallen (passend binnen de huidige ambities van het natuur- en recreatieschap), alsmede het actief administratief, financieel, juridisch en relationeel beheren van deze overeenkomsten.

Het resultaat is het vastleggen en actief beheren van privaatrechtelijke afspraken, waarbij een optimale netto-opbrengst wordt nagestreefd.

Met Windpark Hellegatsplein B.V. i.o. is een overeenkomst tot overdracht van erfpachtgrond aangegaan ten behoeve van de realisatie van 2 extra windmolens op het Hellegatsplein. De vergoeding voor deze overdracht bedraagt € 100.000. Deze vergoeding komt toe aan de rechtsopvolger van het Schap ZWD.

De huurovereenkomst voor een steiger en water met de gebroeders P.J. van Ast, Brouwershaven is conform de mogelijkheid in de overeenkomst met 10 jaar verlengd tot 31-12-2026.

In afwachting van de (her) ontwikkeling/indeling van de Kabellaarsbank, is de huurovereenkomst met Organisatie in Beweging met 1 jaar verlengd.

In 2017 hebben wij namens uw schap deelgenomen aan de werkgroep “Groene Boulevard Kabellaarsbank”, een initiatief van de gemeente Goeree-Overflakkee. In de ontwerpfase is er gebiedskennis ingebracht en zijn de privaatrechtelijke afspraken met de huidige exploitanten in het plangebied als kader meegegeven. Vooruitlopend op de haalbaarheidsfase heeft uw Schap eind 2017 ingestemd met een eenmalige financiële bijdrage aan de Natura 2000 voortoets die de gemeente begin 2018 laat uitvoeren.

Parallel is er namens uw schap deelgenomen aan de werkgroep “Strandje Twins De Punt”, ook een initiatief van de gemeente Goeree-Overflakkee. In de ontwerpfase is er gebiedskennis ingebracht. De privaatrechtelijke afspraken met de huidige exploitanten in het plangebied dienen nog als kader te worden ingebracht.

Inspiratiecentrum Grevelingen

Het informatiecentrum Grevelingen wordt miv. 1 mei 2017 geëxploiteerd door Staatsbosbeheer als Dienst van Algemeen Economisch Belang. Eind 2016 werd duidelijk dat de toenmalige exploitant geen toekomst meer zag en het contract wilde beëindigen. Dit is aanvang 2017 minnelijk afgewikkeld. Vervolgens is door het bestuur aan Staatsbosbeheer gevraagd een offerte in te dienen voor de tijdelijke exploitatie in 2017 van het centrum. Door middel van regelmatige monitorgesprekken en –rapportages hield het Schap de vinger aan de pols.

Product		Rekening 2016	Primitieve begroting 2017	Begroting na wijziging 2017	Rekening 2017	Resultaat
Economisch beheer	Lasten	564.844	274.600	360.784	364.127	3.343 N
	Baten	318.245	916.350	682.937	667.929	15.008 N
Saldo		(246.599)	641.750	322.153	303.802	18.351 N

Toelichting:

Lasten:

In 2017 is er een factuur ontvangen voor huren en pachten voor gronden nabij de Brouwersdam welke meerdere jaren betreft. Dit heeft tot een nadeel geleid van € 28.957. Tegenover deze extra last staat dat de totale kosten voor het inspiratiecentrum € 16.426 lager zijn uitgevallen dan was begroot en is er een voordeel behaald op de betaalde belastingen en verzekeringen (€ 9.290).

Baten:

Het nadelig resultaat op de baten wordt in hoofdzaak veroorzaakt door een lagere baat als gevolg van het beëindigen van het contract voor het inspiratiecentrum.

Ad.3 Regelgeving en handhaving

Regelgeving en handhaving bestaan uit de volgende onderdelen:

- Vergunningen, ontheffingen en toestemmingen
- Toezicht en handhaving

Vergunningen, ontheffingen en toestemmingen

De gebieden van het Natuur- en Recreatieschap Zuidwestelijke Delta kunnen gebruikt worden voor het recreëren door individuen en door groepen. Voor beide vormen van gebruik geldt dat niet alles altijd mag en kan. Wanneer een gebruiker of organisatie een bepaalde activiteit wil uitvoeren binnen het Natuur- en recreatieschap, dient hiervoor een vergunning, ontheffing of toestemming gevraagd te worden bij Staatsbosbeheer. Dit komt voort uit het oogpunt van de doelstellingen van de gemeenschappelijke regeling en de openbare orde en veiligheid.

Staatsbosbeheer verleent vergunningen en ontheffingen op grond van de Algemene Verordening die van kracht is voor het schap. Toestemmingen worden vanuit de eigenstandige privaatrechtelijke bevoegdheid van het schap zelf gegeven.

Toezicht en handhaving

Toezicht en Handhaving bestaan uit de onderdelen gastheerschap, daadwerkelijke handhaving en de regierol bij samenwerking. De invulling van de drie onderdelen leidt tot een compleet palet van activiteiten op de doelstelling schoon, heel en veilig in een gebied. Dit palet wordt ingevuld op basis van de aard en het gebruik van het gebied.

Basisuitgangspunten voor de inzet van toezicht en handhaving zijn de veiligheid van de gebruikers van de gebieden zo goed mogelijk waarborgen en de eigendommen van het schap heel houden. Indien de keuze wordt gemaakt om geen financiering beschikbaar te stellen voor het gehele palet, vindt primair inzet op daadwerkelijke handhaving plaats. Hiermee wordt prioriteit gegeven aan de veiligheid van de recreant en worden andere zaken alleen aangepakt als de beschikbare middelen niet volledig aan handhaving besteed moeten worden.

Aandachtspunten 2017:

- *Open vuren eilanden en vaste wal*

Het aantal kampvuren op de eilanden en Slikken van Flakkee is de afgelopen jaren steeds verder toegenomen. Dit veroorzaakt schade aan bomen, struiken en zeldzame vegetatie, maar ook worden grote stenen uit de oeververdediging weggenomen welke vervolgens schade veroorzaken bij de uitvoering van het maaibeheer. Bovendien is er in drogere periodes grotere kans op natuurbrand.

Naast het gericht aanspreken en informeren van mensen tijdens de dagcontroles, zijn er in 2017 een twaalftal avondcontroles uitgevoerd. Veelal in samenwerking met Politie of Ruimtelijke Uitvoeringsdienst (RUD). Tijdens deze controles zijn meerdere overtreders verbaliseerd.

- *Concert at Sea 2017*

Net als de G.Z-H voorgaande jaren heeft Staatsbosbeheer bijdrage geleverd aan de toezicht en handhaving van het evenement Concert at Sea. Dit onder de regie van de Veiligheidsregio en in samenwerking met partijen als Politie, Gemeente, Rijkswaterstaat en Brandweer. Het focuspunt van onze inzet lag in 2017 op de omgeving van het evenement, met name vaste wal. Er zijn gevallen van overlast en illegaal kamperen aangepakt, maar overheersend kon er als gastheer worden opgetreden.

- *Flamingo's Battenoord en omgeving*

Hoewel er al vele jaren flamingo's overwinteren in de Grevelingen, is de aandacht voor deze dieren explosief gestegen. Ze zijn fotogeniek op social media en trekken dan ook veel dagjesmensen en natuurfotografen aan. Met name bij Battenoord, waar de dieren vaak vertoeven en goed te bekijken zijn, zien we dat de aandacht voor deze trekpleister ook ongewenst gedrag met zich meebrengt. Het doorknippen of plat trappen van rasters, negeren van regelgevende borden en verstoren van aanwezige natuur en de flamingo's zelf zijn hier voorbeelden van. Er is in 2017 extra bebording geplaatst en handhavend opgetreden in samenwerking met Politie, RUD en Omgevingsdienst.

- *Windsurfers Markenje*

Bij het natuureiland Markenje hebben we in 2016 toename gezien van het aantal "speedsurfers". Deze surfers gaan tussen de vooroeververdediging (stenen dammetjes in het water) en het eiland surfen om zo hoog mogelijke snelheden te halen en deze vast te leggen met een GPS. Deze zone is niet toegankelijk. Dit had grote verstoringen van de aanwezige vogels tot gevolg, met name voor de kolonie grote sterns op het eiland. Na hierover gecommuniceerd te hebben met de belanghebbende, is er georganiseerd opgetreden tegen deze overtreding. Er is gestart met een gecombineerde handhavingsactie onder regie van Staatsbosbeheer, met als deelnemers de Politie, Omgevingsdienst en RUD. Ook bij vervolgacties zijn overtreders aangesproken en een aantal keer verbaliseerd.

- *Kreeftenstroperij*

Kreeftenstroperij is al vele jaren een aandachtspunt voor handhavende partijen in en rond de Grevelingen. Met een regelmatige aanwezigheid en goede samenwerking met andere handhavende partijen heeft Staatsbosbeheer in 2017 een toegenomen aantal overtreders aan weten te pakken.

- *Motorcrossers*

Motorcrossen in de natuurgebieden rond de Grevelingen is net als voorgaande aandachtspunt iets wat al langere tijd speelt. Dit is vaak een moeilijk te handhaven overtredingsgroep, omdat zij er doorgaans eenvoudig vandoor gaan en op plekken kunnen komen waar wij niet kunnen komen zonder buitenproportioneel schade te veroorzaken aan het terrein. In 2017 zijn er enkele successen geboekt, wederom door regelmatig aanwezig te zijn en samen te werken met andere partijen.

Avond en weekenddiensten

Werken in de avonduren en weekenden is noodzakelijk om een goede invulling te geven aan de handhaving in het gebied. Op deze momenten, zeker bij mooi weer, zijn de meeste bezoekers in de gebieden aanwezig en een zichtbare aanwezigheid is dan gewenst om zoveel mogelijk ongewenste gedragingen tegen te gaan. Daarnaast blijkt dit ook het (sociale) veiligheidsgevoel bij bezoekers te vergroten.

In de zomerperiode vinden er in de avond nog allerlei vormen van recreatief gebruik plaats zoals (water)sporten, barbecueën of wandelen / fietsen en genieten van het gebied. Aandacht van de handhavers is gericht op veiligheid van de bezoekers.

In de winterperiode is het recreatieve gebruik in de donkere uren minimaal. Het is dan alleen druk bij de exploitaties die jaarrond bezoekers trekken.

Hierdoor is ook de sociale controle in de gebieden nagenoeg nihil waardoor vernielingen, dumpingen en andere vormen van ongewenst gebruik (auto's in terreinen) weer de aandacht vragen. Aandacht voor de handhavers is dan gericht op heel houden van de gebieden.

Product		Rekening 2016	Primitieve begroting 2017	Begroting na wijziging 2017	Rekening 2017	Resultaat
Regelgeving en Handhaving	Lasten	150.300	151.200	151.200	151.200	-
	Baten	-	-	-	-	-
Saldo		(150.300)	(151.200)	(151.200)	(151.200)	-

Toelichting:

De werkelijke lasten zijn conform de begroting en betreffen de doorberekende lasten dienstverlening Staatsbosbeheer.

Ad.4 Communicatie

De (potentiële) bezoekers en waar relevant het externe netwerk worden geïnformeerd over de mogelijkheden, werkzaamheden en veranderingen in de natuur- en recreatiegebieden. De wijze waarop de informatie wordt verstrekt is afhankelijk van de doelgroep maar zal wel zoveel mogelijk gebaseerd zijn op digitale en sociale media.

Product		Rekening 2016	Primitieve begroting 2017	Begroting na wijziging 2017	Rekening 2017	Resultaat
Communicatie	Lasten	97.116	96.700	96.700	81.758	14.942 V
	Baten	-	-	-	-	-
Saldo		(97.116)	(96.700)	(96.700)	(81.758)	14.942 V

Toelichting:

Vanwege de opheffing van het Natuur- en recreatieschap Zuidwestelijke Delta is er meer gebruik gemaakt van de standaard communicatiekanalen van Staatsbosbeheer. Tevens zijn er in het kader van de opheffing minder communicatiemiddelen ontwikkeld.

Diverse lasten en baten

Diverse lasten en baten		Rekening 2016	Primitieve begroting 2017	Begroting na wijziging 2017	Rekening 2017	Resultaat
Diverse lasten		211	-	7.533	9.198	1.665 N
Diverse baten		301	-	265	25.265	25.000 V
Saldo		90	-	(7.268)	16.067	23.335 V

Toelichting:

Een opgenomen nog te ontvangen subsidie SNL uit voorgaande jaren is afgeboekt en onder de diverse lasten verantwoord. Deze bleek onjuist als vordering op de balans te staan.

Onder de diverse baten is een ontvangen bedrag verantwoord waar in eerste instantie een voorziening voor was getroffen.

Kredieten

Naam krediet	Sluitdatum	Totaal krediet	Realisatie t/m 2016	Begroting na wijziging 2017	Rekening 2017	Realisatie t/m 2017	Restant krediet	% lasten t.o.v. totaal krediet
Uitvoering implementatieplan TBM in Haringvliet	2017	30.000	2.730	27.270	0	2.730	27.270	9%
- Dekking uit Algemene reserve ZWD		30.000	2.730	27.270	0	2.730	27.270	
Extra bebording hondenbeleid	2017	4.500	0	4.500	0	0	4.500	0%
- Dekking uit Algemene reserve ZWD		4.500	0	4.500	0	0	4.500	
Integrale visie strand Herkingen	2018	35.000	0	19.250	14.328	14.328	20.672	41%
- Dekking uit Algemene reserve ZWD		35.000	0	19.250	14.328	14.328	20.672	
Totaal programma 2		69.500	2.730	51.020	14.328	17.058	52.442	
- Dekking uit Algemene reserve ZWD		69.500	2.730	51.020	14.328	17.058	52.442	

Toelichting:

Implementatie Terrein Beheer Model in Haringvliet

Na bestuurlijke vaststelling van het uitvoeren van het implementatieplan “stapsgewijze invoering TBM in Haringvliet” is er een uitvoeringskrediet vastgesteld van € 30.000.

De extensiveringsmaatregelen zijn grotendeels in het TBM en in de praktijk doorgevoerd.

Extra bebording hondenbeleid

In de Algemene Verordening Natuur- en Recreatieschap Zuidwestelijke Delta 2016 is opgenomen dat het Dagelijks Bestuur gebieden kan aanwijzen waar honden verboden zijn of waar ze aangeliind moeten zijn. Hiertoe is een Aanwijzingsbesluit Honden opgesteld, waarin gebieden zijn aangewezen waar honden (van 1 april tot 1 oktober) verboden zijn of waar ze aangeliind moeten zijn of waar de opruimplicht niet geldt. In andere gebieden die niet aangewezen zijn, zijn honden los toegestaan. Dit Aanwijzingsbesluit is in juni 2016 door uw bestuur vastgesteld. De nieuwe regelgeving is op 1 juli 2016 in werking getreden. Er is een bebordingsplan opgesteld, dat begin 2017 is afgerond. Lopende het jaar 2017 is daar waar nodig bebording geplaatst en/of aangepast. Het krediet is niet gebruikt daar de benodigde bebording is bekostigd uit het regulier onderhoud budget. Het krediet kan daarmee worden afgesloten

Integrale visie strand Herkingen

In 2017 is in samenwerking met stakeholders gewerkt aan het ontwikkelen van een visie op de kwaliteitsimpuls voor het strand Herkingen. De visie is gepresenteerd aan de Dorpsraad van Herkingen. Vanwege de opheffing van het Natuur- en Recreatieschap De Grevelingen heeft het bestuur besloten, dat de visie niet in opdracht van het Schapsbestuur tot uitvoering wordt gebracht. Het project is daarom na de laatste bestuursvergadering gestopt.

Mutaties in reserves

Onttrekkingen aan reserves	Rekening 2016	Primitieve begroting 2017	Begroting na wijziging 2017	Rekening 2017	Resultaat
Algemene Reserve ZWD	144.000		251.400	251.400	0
Algemene Reserve ZWD tbv kredieten	17.730		51.020	14.328	36.692
Algemene Reserve ZWD			107.400		107.400
Reserve afkoopsom Rijk	702.948	715.883	715.883	715.883	0
Afschrijvingsreserve Zicht op de Grevelingen	10.855	9.420	9.420	9.420	0
Reserve Quackstrand	5.532	5.532	5.532	5.532	0
Algemene Reserve GR inzake UGO	236.205				0
Totaal	1.117.270	730.835	1.140.655	996.563	144.092

Toelichting:

Er is in 2017 minder onttrokken aan de Algemene Reserve dan begroot. Dit betreft een lagere onttrekking m.b.t. de kredieten ad € 36.692.

Toevoegingen aan reserves	Rekening 2016	Primitieve begroting 2017	Begroting na wijziging 2017	Rekening 2017	Resultaat
Algemene Reserve ZWD	4.662		107.400		107.400
Totaal	4.662	0	107.400	0	107.400

3.3 Programma 3: Ontwikkeling

Wat hebben we bereikt?

Het bestuur is geadviseerd over de implementatie van mogelijke nieuwe ontwikkelingen die passen binnen de doelstelling van de gemeenschappelijke regeling en die een recreatieve meerwaarde opleveren en/of de natuurwaarde versterken.

In 2017 is voor *de Grevelingen* het volgende bereikt:

- Het programma Zicht op Grevelingen 2 is beëindigd, met dien verstande dat voor lopende projecten uit het programma in het bestuursconvenant afspraken zijn gemaakt over de continuering in 2018 door SBB;
- Het project Slikken van Flakkee is voltooid. De oplevering van het werk en de feestelijke opening heeft in april 2017 plaatsgevonden. De financiële afwikkeling c.q. afrekening met de subsidieverlener (provincie Zuid-Holland) vindt plaats na accountantscontrole;
- Het Informatiecentrum Grevelingen is op tijdelijke basis door SBB geëxploiteerd in 2017. Het pand gaat in 2018 over naar SBB.
- De Groene Impuls voor de Grevelingen is met stakeholders uitgewerkt in drie speerpunten: eilanden voor kustbroedvogels, bevorderen van vismigratie en 'onder water natuur'.
- Voor Brouwerseiland zijn diverse acties ondernomen om tot een goede inpassing van het plan te komen, waaronder verkenningen/afspraken over compensatie (loswal, surfbaai en ligplaatsen).

In 2017 is voor *het Haringvliet* het volgende bereikt:

- Voor de gebiedsontwikkeling Quackstrand heeft de provincie Zuid-Holland via de Landschapstafel cofinanciering toegekend voor de Kwaliteitsimpuls Quackstrand, voor de Aanlegsteiger Quackstrand en voor de Botenhelling en (monitoring) duikplek. In totaal € 609.500,-. Hiervoor is een projectovereenkomst ondertekend met de penvoerder, de gemeente Goeree-Overflakkee. Met Rijkswaterstaat is een Vaststellingsovereenkomst Zandsuppletie getekend, waarbij is afgesproken dat Rijkswaterstaat het budget voor de suppletie van ruim 2 miljoen aan het schap ter beschikking stelt, zodat het project nu integraal kan worden uitgevoerd. Daarnaast zijn bijdragen aan het project afgesproken met Natuurmonumenten, Sportvisserij NL (als Droomfondspartner), Sportvisserij Zuidwest Nederland, de Nederlandse Onderwaterbond en de gemeente Hellevoetsluis. Het bestuur van het Recreatieschap Voorne-Putten-Rozenburg (VPR) heeft besloten het project over te nemen. Voorwaarde voor uitvoering is wel de besluitvorming binnen VPR over de dekking van de toename in beheerlasten.
- Voor de gebiedsontwikkeling Hellegat zijn onderzoeken gedaan naar de bodemkwaliteit van de zwembaai en is een uitwerking gemaakt van de botenhelling als onderdeel van het project Oevertoegankelijkheid en steigers. Verdere ontwikkeling is afhankelijk van de gemeente Goeree-Overflakkee.
- Twee veerdiensten hebben in 2017, het 2^e jaar van hun 3-jarige overeenkomst, gevaren op het Haringvliet en de Waterbus heeft voor het tweede jaar gevaren. De vaardienst voor 2018 is aan de gemeenten om vast te stellen.
- De zitbeleefpunten zijn dit jaar geplaatst bij het Hellegat, in Den Bommel en in Stellendam. Voor Middelharnis is het ondanks alle overleggen nog niet gelukt een vergunning van het Waterschap Hollandse Delta te verkrijgen en moet er opnieuw een aanvraag worden ingediend. (door de gemeente Goeree-Overflakkee).
- Vanuit de historische vaarverbindingen is € 2.000 bijgedragen voor restauratie van de beugloep MD10.

- Als onderdeel van de vaarverbindingen is met Sportvisserij NL, partner van het Droomfonds Haringvliet verder gewerkt aan het project Oevertoegankelijkheid en steigers. O.a. aan vergunningverlening door het Waterschap Hollandse Delta en Rijkswaterstaat en de engineering van de voorzieningen. Door de Omgevingsdienst Haaglanden is vergunning vanuit de natuurwetgeving reeds verleend. Voor het project is vanuit de landschapstafel Haringvliet in 2017 extra cofinanciering toegekend van de provincie Z-H. Door de opheffing van het schap is het project en de bijbehorende financiering opgesplitst tussen de gemeenten.
- Bij Numansgors zijn in overleg met de watersporters drie nieuwe moorings uitgelegd.

Daarnaast is geadviseerd over de speelnatuur bij het strand Middelharnis en over de aanpassingen bij het Expostrand voor de waterbus.

Wat hebben we daarvoor gedaan en wat heeft het gekost?

Het bestuur is geadviseerd over in te nemen standpunten over initiatieven die de doelstelling van het schap helpen realiseren. In aansluiting daarop is tevens inspraak geleverd op ruimtelijke plannen en geadviseerd over de initiatieven van derden. Hiervoor zijn de volgende producten geleverd:

- Planvorming en gebiedsontwikkeling
- Marketing en productontwikkeling

Planvorming en gebiedsontwikkeling

In overleg met alle betrokkenen wordt een gemeenschappelijk kader geboden op de gewenste ontwikkeling in het werkingsgebied van het schap, aansluitend op de ambitie van het bestuur, de vraag van de recreant (leefstijlen) en het aanbod (positionering van het specifieke gebied). Tevens worden alle voorbereidende en uitvoerende werkzaamheden gedaan die noodzakelijk zijn om (een deel) van het gebied te (her)ontwikkelen conform de ambitie van het bestuur. Hiermee wordt samen met de omgeving van het schap ingespeeld op actuele trends en ontwikkelingen.

Zicht op Grevelingen 2

Het bestuur heeft het programma Zicht op Grevelingen 2 in 2016 vastgesteld. Het programma bevatte de voltooiing van enkele zogenaamde 'rode' projecten (o.a. Inspiratie-centrum Grevelingen en Ecohotel de Punt) op of nabij de Brouwersdam, het doortrekken van de lopende projecten Slikken van Flakkee en het project Drempel Brouwershaven. Dit deel is voltooid in 2017.

Nieuw in het programma ZOG-2 was een "Groene Impuls" voor de Grevelingen.

In 2016 en 2017 is met omgevingspartijen zoals (lokale) natuurorganisaties en beheerder(s) vooral gewerkt aan de planvoorbereiding. Dit heeft geresulteerd in drie prioriteiten:

- Een plan voor de realisatie van 8 eilanden voor kustbroedvogels in de Grevelingen; dit plan is gereed en zal, mede door benodigde vergunningen, in 2018 in uitvoering gaan.
- Verkennen van (samenwerkings)mogelijkheden voor vismigratie tussen Grevelingen en het directe achterland, en
- Opzet onderzoek naar de kwaliteit van de 'onder water natuur' in de Grevelingen.

Deze laatste twee speerpunten zijn volledig opgenomen in het programma Life IP Deltanatuur en zullen zo een vervolg krijgen.

Herinrichting Slikken van Flakkee

Het project Slikken van Flakkee is uitgevoerd en opgeleverd. De financiële afwikkeling vindt plaats na de accountantscontrole. Deze is afgerond in december 2017. Daarna zal aan de subsidieverlener (provincie Zuid-Holland) een verzoek tot subsidievaststelling gedaan worden, waarna het project ook in financiële afgerond kan worden.

Drempel Brouwershaven en natuurontwikkeling 'Dwars in de weg'

Het bestuur heeft in 2017 besloten af te zien van dit project. Bij nader inzien ontbrak de 'nut en noodzaak' voor de uitvoering van het verwijderen van de onderwaterdrempel bij Brouwershaven.

Inspiratiecentrum Grevelingen

De overeenkomst met Dam25 voor de exploitatie van het Inspiratiecentrum Grevelingen is begin 2017 ontbonden.

Op verzoek van het bestuur heeft SBB op tijdelijke basis de exploitatie van het centrum overgenomen. Daardoor kon het centrum in 2017 weer open voor publiek, zodat aan de doelstellingen is voldaan.

Brouwerseiland

Het bestemmingsplan en de MER voor Brouwerseiland zijn medio 2017 door de gemeenteraad van Schouwen-Duiveland vastgesteld. Door enkele indieners van zienswijzen, is beroep aangetekend bij de Raad van State. De start van de uitvoering wacht op de afwikkeling van deze procedure.

Product		Rekening 2016	Primitieve begroting 2017	Begroting na wijziging 2017	Rekening 2017	Resultaat
Planvorming & gebiedsontwikkeling	Lasten	134.500	135.300	135.300	135.300	-
	Baten	-	-	-	-	-
Saldo		(134.500)	(135.300)	(135.300)	(135.300)	-

Toelichting:

De werkelijke lasten zijn conform de begroting en betreffen de doorberekende lasten dienstverlening Staatsbosbeheer.

Marketing en productontwikkeling

De inzet op marketing en productontwikkeling maakt integraal onderdeel uit van de lopende projecten vallend onder de programma's Zicht op het Haringvliet en Zicht op Grevelingen 2.

Product		Rekening 2016	Primitieve begroting 2017	Begroting na wijziging 2017	Rekening 2017	Resultaat
Marketing & productontwikkeling	Lasten	16.300	16.400	16.400	16.400	-
	Baten	-	-	-	-	-
Saldo		(16.300)	(16.400)	(16.400)	(16.400)	-

Toelichting:

De werkelijke lasten zijn conform de begroting en betreffen de doorberekende lasten dienstverlening Staatsbosbeheer.

Diverse lasten en baten		Rekening 2016	Primitieve begroting 2017	Begroting na wijziging 2017	Rekening 2017	Resultaat
Diverse lasten		-	-	-	385	385 N
Diverse baten		-	-	385	-	385 N
Saldo		-	-	385	(385)	770 N

Toelichting:
Geen bijzonderheden.

Kredieten

Naam krediet Haringvliet	Sluitdatum	Totaal krediet	Realisatie t/m 2016	Begroting na wijziging 2017	Rekening 2017	Realisatie t/m 2017	Restant krediet	% lasten t.o.v. totaal krediet
Zicht op Haringvliet	2017	714.403	280.367	403.294	132.659	413.026	301.377	58%
ZOH Algemeen		65.043	51.738	13.305	14.429	66.167	-1.124	
ZOH Verdienpotentieel		1.575	1.575	0	0	1.575	0	
ZOH Vaarverb. Pontjes		60.465	41.450	19.014	15.662	57.112	3.353	
ZOH Vaarverb. Historische Vloot		50.527	46.887	2.900	2.340	49.227	1.300	
ZOH Vaarverb. Knoopunten		82.231	37.550	14.680	17.808	55.358	26.873	
ZOH Vaarverb. Moorings		11.666	316	11.350	8.907	9.223	2.444	
ZOH Vaarverb. Marketing en promotie		10.890	3.918	6.972	5.410	9.328	1.562	
ZOH Quackstrand		112.985	43.406	69.578	47.463	90.869	22.116	
ZOH Quackstrand		91.699	0	91.699	0	0	91.699	
ZOH Quackstrand		58.301	0	58.301	0	0	58.301	
ZOH Hellegat		136.046	25.951	110.095	19.705	45.656	90.390	
ZOH Expostrand		32.885	27.486	5.400	935	28.421	4.465	
ZZOH Ontwikkeloket		45	45	0	0	45	0	
ZOH Ecolodges		45	45	0	0	45	0	
Totaal programma 3 Haringvliet		714.403	280.367	403.294	132.659	413.026	301.377	
- Dekking uit reserve Zicht op Haringvliet		367.293	223.676	109.899	101.769	325.445	41.848	
- Dekking uit reserve Compensatie Windenergie		136.046	25.951	110.095	19.705	45.656	90.390	
- Dekking uit reserve Quackstrand		91.699	0	80.635	121	121	91.578	
- Dekking uit Algemene Reserve Haringvliet		11.064	11.064	11.064	11.064	11.064	0	
- Dekking uit Algemene Reserve		58.301	0	58.301	0	0	58.301	
- Dekking bijdragen derden		50.000	30.740	33.300	0	30.740	19.260	

Zicht op Haringvliet (tabel Krediet Haringvliet)

Het bestuur heeft destijds besloten om zoveel mogelijk middelen vanuit ZWD in te zetten als cofinanciering voor de gebiedsontwikkelingen Quackstrand en Hellegat en het project Oevertoegankelijkheid en steigers. Dat verklaart waarom er nog ruim 3ton resteert van het programma Zicht op Haringvliet. Met de beschikbare middelen van ZOH is cofinanciering gekregen van de Landschapstafel Haringvliet van € 609.000 voor het Quackstrand en zo'n € 140.000 voor Oevertoegankelijkheid en steigers aan het Haringvliet buiten het Quackstrand, waaronder het Hellegat. De ontwikkeling Quackstrand is opgepakt door het Recreatieschap Voorne Putten en voor de overige voorzieningen zijn de betreffende gemeenten aan zet.

Voor de knooppunten geldt dat er nog één zitbeleefpunt te plaatsen is bij Middelharnis na verkrijgen van de vergunning van het Waterschap Hollandse Delta in samenspraak met de erfgoedtafel Goeree-Overflakkee.

Naam krediet Grevelingen	Sluitdatum	Totaal krediet	Realisatie t/m 2016	Begroting na wijziging 2017	Rekening 2017	Realisatie t/m 2017	Restant krediet	% lasten t.o.v. totaal krediet
Slikken van Flakkee	2017	1.963.298	803.403	1.159.896	1.025.482	1.828.885	134.413	93%
- Dekking uit Algemeen Reserve GR		469.933	0	469.933	341.101	341.101	128.832	
- Dekking uit reserve ZOG II		476.330	465.663	10.667	10.667	476.330	-0	
- Dekking bijdragen derden		1.017.035	337.739	679.296	673.714	1.011.453	5.582	
Maatregelen Beheerplan Natura 2000	2017	23.125	8.380	14.745	8.971	17.351	5.774	75%
- Dekking bijdragen derden		23.125	8.380	14.745	8.971	17.351	5.774	
ZOG II Algemeen	2018	684.690	607.231	77.459	16.540	623.771	60.919	91%
- Dekking uit reserve ZOG II		684.690	607.231	77.459	16.540	623.771	60.919	
ZOG II Programmamanagement	2018	72.000	0	72.000	72.000	72.000	0	100%
- Dekking uit reserve ZOG II		72.000	0	72.000	72.000	72.000	0	
ZOG II Communicatie	2018	16.000	2.495	13.505	2.550	5.045	10.955	32%
- Dekking uit reserve ZOG II		16.000	2.495	13.505	2.550	5.045	10.955	
ZOG II Duurzame jachthaven van de toekomst	2018	25.000	15.468	9.532	17.260	32.728	-7.728	131%
- Dekking uit reserve ZOG II		25.000	15.468	9.532	17.260	32.728	-7.728	
Entree Catpoint	2018	42.953	42.953	0	255	43.208	-255	101%
- Dekking uit reserve ZOG II		42.953	42.953	0	255	43.208	-255	
ZOG II Groene Impuls	2017	1.315.000	12.470	35.000	64.468	76.938	1.238.062	6%
- Dekking uit reserve ZOG II		1.315.000	12.470	35.000	64.468	76.938	1.238.062	
ZOG II Ecohotel de Punt	2017	160.197	160.197	0	7.074	167.271	-7.074	104%
- Dekking uit reserve ZOG II		160.197	160.197	0	7.074	167.271	-7.074	
Totaal programma 3 Grevelingen		4.302.263	1.652.597	1.382.137	1.214.600	2.867.197	1.435.066	
- Dekking uit Algemeen Reserve GR		469.933	0	469.933	341.101	341.101	128.832	
- Dekking uit reserve ZOG II		2.792.170	1.306.477	218.163	190.814	1.497.291	1.294.879	
- Dekking bijdragen derden		1.040.160	346.119	694.041	682.685	1.028.804	11.356	

Slikken van Flakkee

Zie hierboven. De reconstructie van de Panoramaweg voldoet niet geheel aan de verwachtingen. De weg is aangelegd als fietsweg (langzaam verkeer) waarbij auto's 'te gast' zijn. In de praktijk blijkt, dat automobilisten en andere motorvoertuigen de weg kapot rijden door er met te hoge snelheden over heen te rijden. In overleg met de aannemer wordt gezocht naar een passende oplossing.

Maatregelen beheerplan Natura 2000

De maatregelen in het kader van het beheerplan Natura 2000 zijn allen uitgevoerd.

Zicht op Grevelingen (tabel Krediet ZOG II).

Voor wat betreft de afwijkingen op de deelprojecten:

Duurzame jachthaven van de toekomst

Mede op advies van de NRAC heeft het bestuur ingestemd met een nadere analyse van mogelijkheden voor recreatieve ligplaatsen aan de binnenzijde van de Brouwersdam. Aanleiding waren bedenkingen van beroepsvaart en RWS over de combinatie van een loswal en recreatieve ligplaatsen in Springersdiep. Het rapport is gereed.

Groene Impuls Grevelingen

Voor de planvoorbereiding van de eilanden voor broedvogels zijn de benodigde vergunningen aangevraagd voor de aanbesteding van het werk. Het uitvoeringsdeel is uitbesteed aan RPS; begeleiding door interne projectleider.

De overschrijdingen op de deelprojecten vallen binnen de kaders van het totaal krediet en vallen derhalve binnen het totaal project.

Mutaties in reserves

Onttrekkingen aan reserves	Rekening 2016	Primitieve begroting 2017	Begroting na wijziging 2017	Rekening 2017	Resultaat
Algemene Reserve ZWD tbv kredieten	65.361		58.301		58.301
Algemene Reserve GR tbv kredieten			469.933	341.102	128.831
Algemene Reserve HV tbv kredieten			11.064	11.064	0
Reserve Afkoopsom Rijk	340.000	340.000	340.000	340.000	0
Reserve ZOG II	676.740	952.156	218.163	190.814	27.349
Reserve Zandsuppletie Quackstrand			80.635	121	80.514
Reserve Zicht op Haringvliet	120.533	53.500	109.899	101.768	8.131
Reserve Compensatie Windenergie	23.993	44.400	110.095	19.705	90.390
Totaal	1.226.627	1.390.056	1.398.090	1.004.574	393.516

Toelichting:

Het resultaat ad € 526.174 wordt veroorzaakt door het saldo op de kredieten. Er is aanzienlijk minder uitgegeven op de kredieten dan begroot.

Toevoegingen aan reserves	Rekening 2016	Primitieve begroting 2017	Begroting na wijziging 2017	Rekening 2017	Resultaat
Investeringsreserve GR, baten Eco-hotel	122.600	150.000	150.000	150.000	0
Reserve ZOG II	480.000	403.750	403.750	403.750	0
Reserve Groen/Blauw II	120.000	120.000	120.000	120.000	0
Totaal	722.600	673.750	673.750	673.750	0

Toelichting:

De toevoegingen aan de reserves zijn conform de begroting 2017.

3.4 Algemene dekkingsmiddelen

ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN

Algemene dekkingsmiddelen	Rekening 2016	Primitieve begroting 2017	Begroting na wijziging 2017	Rekening 2017	Resultaat
Lasten					
Deelnemersbijdrage	-	-	-	-	-
Overige structurele lasten	-	9.200	-	-	-
Totaal lasten	-	9.200	-	-	-
Baten					
Deelnemersbijdrage	766.788	745.045	745.045	745.056	11 V
Incidentele Lasten	-	-	-	-	-
Totaal baten	766.788	745.045	745.045	745.056	11 V
Saldo gewone bedrijfsvoering	766.788	735.845	745.045	745.056	11 V
Diverse lasten en baten					
Diverse lasten	-	-	-	5.550.380	5.550.380 N
Diverse baten	-	-	-	1.700.280	1.700.280 V
Saldo diverse lasten en baten	-	-	-	(3.850.100)	3.850.100 N
Kredieten					
Lasten kredieten	-	-	-	-	-
Baten kredieten (bijdragen derden)	-	-	-	-	-
Saldo kredieten	-	-	-	-	-
Totaal saldo van baten en lasten	766.788	735.845	745.045	(3.105.044)	3.850.089 N
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves					
Toevoeging reserves	128.308	20.230	509.619	509.619	-
Onttrekking reserves	280.300	-	639.573	4.489.673	3.850.100 V
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	151.992	(20.230)	129.954	3.980.054	3.850.100 V
Gerealiseerd resultaat	918.780	715.615	874.999	875.010	11 V

Diverse baten en lasten:

Als gevolg van de overdracht van de erfpachtrechten en de daartoe behorende grondposities en de daarmee samenhangende afspraken over financiële afwikkeling is de totale schuld aan Staatsbosbeheer opgenomen als een diverse last. Onderdeel van de gemaakte afspraken is de overdracht van de voorziening groot onderhoud aan Staatsbosbeheer. Deze vrijval van de voorziening is opgenomen onder de diverse lasten.

Mutatie reserves:

De vrijval van de voorziening groot onderhoud dekt echter niet de volledige last. Het restant van de dekking van de lasten komt uit de reservepositie van het schap en dan in het bijzonder de reserves van het compartiment Grevelingen. Deze dekking is verantwoord onder de onttrekking aan de reserves.

Deelnemersbijdragen

Verdeling deelnemersbijdrage	Aandeel in nadelig exploitatiesaldo	percentage
Natuur- en Recreatieschap Grevelingen		
Provincie Zuid-Holland	257.798	35%
Provincie Zeeland	103.119	14%
Gemeente Goeree-Overflakkee	30.234	4%
Gemeente Schouwen-Duiveland	21.326	3%
Natuur- en Recreatieschap Haringvliet		
Provincie Zuid-Holland	66.514	9%
Gemeente Cromstrijen	24.867	3%
Gemeente Goeree-Overflakkee	94.006	13%
Gemeente Nissewaard	35.260	5%
Gemeente Hellevoetsluis	111.921	15%
Totaal	745.045	

De deelnemersbijdrage is conform de begroting 2017.

Mutaties in reserves

Onttrekkingen aan reserves	Rekening 2016	Primitieve begroting 2017	Begroting na wijziging 2017	Rekening 2017	Resultaat
Algemene Reserve GR	280.300		432.729	4.282.829	-3.850.100
Investeringsreserve HV			3.943	3.943	0
Reserve Compensatie Windenergie			202.901	202.901	0
Totaal	280.300	0	639.573	4.489.673	-3.850.100

Het resultaat van 3.832.155 is het gevolg van de boekingen die gemaakt zijn in het kader van het afgesloten convenant waarin is afgesproken dat de erfpachtrechten en de gronden worden overgedragen aan Staatsbosbeheer.

Toevoegingen aan reserves	Rekening 2016	Primitieve begroting 2017	Begroting na wijziging 2017	Rekening 2017	Resultaat
Algemene Reserve ZWD	128.308	20.230	365.019	365.019	0
Algemene Reserve HV			104.900	104.900	0
Reserve Zicht op Haringvliet			39.700	39.700	0
Totaal	128.308	20.230	509.619	509.619	0

De toevoeging aan de reserve is conform de begroting 2017.

4. Paragrafen

4.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen weerspiegelt de mate waarin het schap in staat is middelen vrij te maken om de risico's die zich in de praktijk voordoen op te vangen, zonder dat dit betekent dat het beleid wijzigt of verandert.

Conform de nota weerstandsvermogen wordt de ratio weerstandsvermogen berekend om te bepalen of het schap in staat is voldoende financiële middelen vrij te maken voor het dekken van de risico's op het moment dat de risico's zich voordoen.

Gelet op het feit dat de deelnemers aan het Schap besloten hebben om het Schap met ingang van 2 januari 2018 op te heffen, bestaat er geen noodzaak meer om in deze jaarrekening een risico-paragraaf op te nemen, waarin het weerstandsvermogen en daarbij behorende ratio worden weergegeven.

4.2 Onderhoud kapitaalgoederen

Gelet op het feit dat de deelnemers aan het Schap besloten hebben om het Schap met ingang van 1 januari 2018 op te heffen, bestaat er geen noodzaak meer om in deze jaarrekening een paragraaf kapitaal goederen op te nemen.

4.3 Financiering

Kasgeldlimiet

Tot het kasgeld behoren alle vlottende schulden < 1 jaar, de contante gelden in kas, de uitgaande gelden < 1 jaar en de tegoeden / schulden rekening-courant. Doel van de kasgeldlimiet is het beperken van de renterisico's op de korte schuld. De korte schuld is bedoeld voor de lopende uitgaven en zodoende is de limiet gekoppeld aan het begrotingstotaal. De kasgeldlimiet is bij ministeriële regeling vastgesteld op 8,5 % van het totaal van de jaarbegroting bij aanvang van het jaar. In 2017 zijn geen kasgeldleningen afgesloten.

Tot en met 2017 waren eveneens geen kasgeldleningen afgesloten.

Renterisiconorm

De renterisiconorm stelt een limiet aan het renterisico over de lange termijn financiering. Het renterisico is het geldbedrag aan leningen dat in een bepaald jaar aan renteherziening en herfinanciering onderhevig is. Het renterisico mag maximaal 20% van het begrotingstotaal per 1 januari van het betreffende kalenderjaar bedragen. De renterisiconorm benadrukt het belang van een goede spreiding van de leningenportefeuille en de renterisico's. In 2017 zijn geen vaste geldleningen aangegaan. Tot en met 2017 waren er eveneens geen geldleningen aangegaan.

Schatkistbankieren

Bij het schatkistbankieren wordt dagelijks het saldo bij een vastgesteld drempelbedrag overgeboekt op een bankrekening ten gunste van de rekening-courant die een decentrale overheid heeft bij de schatkist. Omgekeerd kan het saldo ook worden aangevuld ten laste van de rekening-courant die een decentrale overheid heeft bij de schatkist. Voor het schap zijn de benodigde overeenkomsten met het Rijk afgesloten. In 2017 is het drempelbedrag van € 250.000 overschreden. Zie verder het overzicht in de toelichting op de balans, onderdeel Schatkistbankieren.

4.4 Grondbeleid

Algemeen

Gelet op het feit dat de deelnemers aan het Schap besloten hebben om het Schap met ingang van 1 januari 2018 op te heffen, bestaat er geen noodzaak meer om in deze jaarrekening een paragraaf grondbeleid op te nemen.

4.5 Bedrijfsvoering

De afspraken over de dienstverlening aan het schap zijn vastgelegd in de Samenwerkingsovereenkomst Recreatieschap Zuidwestelijke Delta, Staatsbosbeheer en de provincie Zuid-Holland voor 2017 en 2018.

De activiteiten die in het kader van de reguliere dienstverlening worden uitgevoerd, zijn per programma toegelicht in de programmaverantwoording.

De personele component van de dienstverlening door Staatsbosbeheer blijkt uit de volgende tabel:

Productomschrijving	1. Bestuur	2. Beheer, onderhoud en exploitatie gebieden	3. Ontwikkeling	Algemene dekkingsmiddelen	Totaal
Bestuursproducten	113.800				113.800
Juridische ondersteuning & advisering	20.100				20.100
Financiën	102.200				102.200
Gebiedsbeheer		319.100			319.100
Economisch beheer		74.800			74.800
Communicatie		50.400			50.400
Regelgeving & handhaving		151.200			151.200
Planvorming & gebiedsontwikkeling			135.300		135.300
Marketing & productontwikkeling			16.400		16.400
Subtotaal	236.100	595.500	151.700	-	983.300
Dienstverlening in uitgaven voorziening					
Groot Onderhoud		91.000			91.000
Dienstverlening inzake kredieten	26.998	4.420	206.259		237.677
Totaal					1.311.977

JAARREKENING 2017

5.1 Balans per 31 december 2017

ACTIVA	31 december 2017	31 december 2016
Vaste activa		
Materiële vaste activa	-	225.910
Investerings met economisch nut	-	225.910
Financiële vaste activa	6.736.291	7.193.831
Overige langlopende leningen	6.336.291	6.760.451
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	400.000	433.380
Vlottende activa		
Uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar	3.239.423	4.163.464
Vorderingen op openbare lichamen	339.556	263.756
Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd < dan 1 jaar	2.884.353	3.821.571
Overige vorderingen	15.514	78.137
Liquide middelen	2.645.465	2.639.798
Banksaldi	2.645.465	2.639.798
Overlopende activa	1.801.013	1.286.137
De van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel	1.669.540	1.232.984
Overige nog te ontvangen bedragen en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	131.473	53.153
Totaal	14.422.192	15.509.140

PASSIVA	31 december 2017	31 december 2016
Vaste passiva		
Eigen vermogen	8.006.076	13.123.020
Algemene reserve	487.309	5.263.648
Bestemmingsreserves	7.445.659	8.030.574
Gerealiseerde resultaat	73.108	171.202-
Voorzieningen	-	1.354.280
Onderhoudsegalisatievoorzieningen	-	1.354.280
Vlottende passiva		
Netto-vlottende schulden rentetypische looptijd < 1 jaar	711.154	543.173
Overige schulden	711.154	543.173
Overlopende passiva	5.704.962	488.667
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen, met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	5.677.493	460.677
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen' voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren	26.839	26.839
Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	630	1.151
Totaal	14.422.192	15.509.140

5.2 Overzicht van baten en lasten 2017

Programma	Rekening 2016	Primitieve begroting 2017	Begroting na wijziging 2017	Rekening 2017	Resultaat
Lasten					
Programma 1. Bestuurlijke aangelegenheden	246.205	265.600	267.100	262.028	5.072 V
Programma 2. Beheer, onderhoud en exploitatie	3.757.959	3.210.850	3.382.338	3.349.616	32.722 V
Programma 3. Ontwikkeling	150.800	151.700	151.700	151.700	-
Algemene dekkingsmiddelen	-	9.200	-	-	-
Totaal lasten	4.154.964	3.637.350	3.801.138	3.763.345	37.793 V
Baten					
Programma 1. Bestuurlijke aangelegenheden	316.293	291.722	291.722	294.129	2.407 V
Programma 2. Beheer, onderhoud en exploitatie	2.342.053	2.515.450	2.284.537	2.294.869	10.332 V
Programma 3. Ontwikkeling	-	-	-	-	-
Algemene dekkingsmiddelen	766.788	745.045	745.045	745.056	11 V
Totaal baten	3.425.134	3.552.217	3.321.304	3.334.053	12.749 V
Saldo gewone bedrijfsvoering	(729.830)	(85.133)	(479.834)	(429.291)	50.543 V
Diverse lasten en baten					
Diverse lasten	211	-	7.533	5.559.964	5.552.431 N
Diverse baten	301	-	650	1.725.546	1.724.896 V
Saldo diverse lasten en baten	90	-	(6.883)	(3.834.418)	3.827.535 N
Kredieten					
Lasten kredieten	1.201.613	1.050.056	2.049.386	1.548.422	500.964 V
Baten kredieten (bijdragen derden)	294.981	-	727.341	695.185	32.156 N
Saldo kredieten	(906.632)	(1.050.056)	(1.322.045)	(853.238)	468.807 V
Totaal saldo van baten en lasten	(1.636.372)	(1.135.189)	(1.808.762)	(5.116.947)	3.308.185 N
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves					
Toevoeging reserves	1.164.303	985.702	1.822.491	1.715.091	107.400 V
Onttrekking reserves	2.629.472	2.120.891	3.631.253	6.905.145	3.273.892 V
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	1.465.169	1.135.189	1.808.762	5.190.054	3.381.292 V
Gerealiseerd resultaat	(171.202)	-	-	73.108	73.108 V

Het overzicht van lasten en baten is als volgt opgebouwd:

Reguliere lasten en baten bedrijfsvoering

Dit onderdeel betreft de exploitatielasten en -baten van de structurele activiteiten. Dit zijn de jaarlijks min of meer in dezelfde vorm terugkerende activiteiten. Op basis van deze informatie kunnen meerjarige trends en ontwikkelingen worden geschetst.

Diverse lasten en baten bedrijfsvoering

In tegenstelling tot de reguliere lasten en baten komen deze exploitatielasten en -baten slechts incidenteel voor, door de aard ervan en/of de oorzaak. Het gaat hierbij om o.a. de effecten van periodieke herzieningen van voorzieningen, de financiële consequenties van uitspraken op beroeps- en bezwaarschriften die niet voorzien kunnen worden en terugontvangen bedragen. Deze zaken, welke niet zijn begroot, worden separaat gepresenteerd om de vergelijkbaarheid over de jaren heen eenvoudiger te maken.

Kredieten

De kredieten hebben betrekking op uitgaven gerelateerd aan activiteiten die zorgen voor veranderingen in de natuur- en recreatiegebieden, zoals investeringen met maatschappelijk nut in de openbare ruimte. Deze uitgaven worden gedekt vanuit bijdragen derden (subsidies, bijdragen) en/of onttrekkingen aan de algemene of bestemmingsreserves.

Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Dit onderdeel omvat alle mutaties (stortingen en onttrekkingen) in de reserves.

5.3 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Inleiding

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de voorschriften, die het Besluit begroting en verantwoording (BBV) daarvoor geeft. Voor zover niet anders vermeld, worden de activa en passiva gepresenteerd in afgeronde bedragen van € 1.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten worden slechts genomen voor zover zij op de balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden. Baten en lasten worden verantwoord tot hun brutobedrag.

Balans

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs, verminderd met de daarop verrichte lineaire afschrijvingen. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht. De afschrijvingen geschieden op basis van de verkrijgings- of aanschaffingsprijs en de geschatte economische levensduur.

De volgende richtlijnen zijn grotendeels gehanteerd voor de afschrijvingstermijnen:

- gronden en terreinen	geen afschrijving
- bedrijfsgebouwen	35 jaar
- grond- weg- en waterbouwkundige werken	35 jaar
- machines, apparaten en installaties	10 jaar
- overige materiële vaste activa	30 jaar

Het BBV onderscheidt de navolgende investeringen:

1. Investerings met economisch nut
2. Investerings met maatschappelijk nut in de openbare ruimte

Investerings met economisch nut

Investerings hebben een economisch nut wanneer ze verhandelbaar zijn en/of kunnen bijdragen aan het genereren van middelen. Investerings met economisch nut boven € 25.000 worden geactiveerd.

Investerings met maatschappelijk nut in de openbare ruimte

Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut worden niet geactiveerd, tenzij het algemeen bestuur van het schap in een specifiek geval besluit dit wel te doen, bijvoorbeeld wanneer vanuit financieel oogpunt belangrijke investeringen in de openbare ruimte anders niet gedaan kunnen worden. Indien dergelijke investeringen wel geactiveerd worden, zal dit specifiek in het bestuursbesluit worden opgenomen conform het vastgestelde beleid.

Indien investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut worden geactiveerd, vindt de afschrijving hiervan eveneens lineair plaats waarbij resultaatafhankelijke extra afschrijvingen zijn toegestaan mits de financiële positie dat toelaat. Eventuele extra afschrijvingen zullen in de begroting of via een separaat voorstel aan het bestuur ter goedkeuring worden voorgelegd.

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa (overige langlopende leningen en overige uitzettingen met een rentetypische looptijd langer van één jaar of langer) worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt statisch bepaald op basis van de geschatte inningskansen.

Liquide middelen

De banksaldi worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Overlopende activa

De overlopende activa (nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen) worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Eigen vermogen

Dit betreft de Algemene Reserve, de bestemmingsreserves en het gerealiseerde resultaat.

Voorzieningen

De onderhoudsregulatievoorzieningen zijn gebaseerd op een meerjarenraming van het uit te voeren grootonderhoud aan de kapitaalgoederen, waarin rekening is gehouden met de kwaliteitseisen die ter zake geformuleerd zijn. In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen die is opgenomen in het jaarverslag is het beleid ter zake nader uiteengezet.

De voorzieningen van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden, worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer, de netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar en de overlopende passiva

Deze posten worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

5.4 Toelichting op de balans

Vaste activa

Materiële vaste activa

Investerings met een economisch nut

De boekwaarde van de investeringen met een economisch nut had het volgende verloop:

Investerings met een economisch nut	Boekwaarde 1-1-2017	Inves- teringen	Extra af- schrijvingen	Afschrij- vingen	Bijdrage van derden	Desinveste- ringen	Boekwaarde 31-12-2017
Bedrijfsgebouwen	36.180	0	0	12.895	0	23.285	0
Grond- weg- en waterbouwkundige werken	123.087	0	0	36.254	0	86.833	0
Machines, apparaten en installaties	66.642	0	0	7.405	0	59.238	0
	225.910	0	0	56.554	0	169.356	0

Toelichting:

In het kader van het afgesloten convenant zijn alle activa overgedragen aan Staatsbosbeheer.

Financiële vaste activa

Overige langlopende leningen

	2017	2016
Boekwaarde 1 januari	6.760.451	7.154.667
Af: aflossing	424.160	394.216
Saldo 31 december	6.336.291	6.760.451

Deze post betreft de langlopende onderhandse geldlening die aan de Bank Nederlandse Gemeenten is verstrekt.

Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer

	2017	2016
Overige uitzettingen	400.000	433.380
Saldo 31 december	400.000	433.380

Inzake het Windpark Hellegatsplein is een projectovereenkomst gesloten waarin onder meer is vastgelegd dat de exploitant het schap compenseert voor het verlies aan recreatieve waarde door een bijdrage van in totaal € 525.000. De bijdrage wordt voldaan in jaarlijkse termijnen van € 25.000.

Flottende activa

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan een jaar

Vorderingen op openbare lichamen

	2017	2016
Debiteuren	339.556	263.747
Rekening-courant met Natuur- en recreatieschap De Grevelingen	0	9
Totaal	339.556	263.756

Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar

	2017	2016
Uitzettingen in 's Rijks schatkist < 1 jaar	2.884.353	3.821.571
Totaal	2.884.353	3.821.571

Sinds 2014 is het schatkistbankieren van toepassing. Hieronder zijn de bedragen weergegeven die op kwartaalbasis in de schatkist zijn aangehouden en de drempel die van toepassing was. De drempel is in 2017 overschreden.

Benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)				
	Verslagjaar			
Drempelbedrag	250			
	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	2.630	2.643	2.633	2.634
Ruimte onder het drempelbedrag				
Overschrijding van het drempelbedrag	2.380	2.393	2.383	2.384

Overige vorderingen

	2017	2016
Debiteuren	33.459	307.242
Voorziening dubieuze debiteuren	17.945	229.105
Per saldo	15.514	78.137

Ten opzichte van 2016 is een oninbare vordering definitief afgeboekt. Het betreft de exploitant van het inspiratiecentrum.

Liquide middelen

Banksaldi

	2017	2016
Rekening-courant bank	195.977	197.921
Deposito	2.449.488	2.441.877
Totaal	2.645.465	2.639.798

Overlopende activa

- Van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkering met een specifiek bestedingsdoel

Project	Saldo 1-1-2017	Toevoegingen	Ontvangen bedragen	Saldo 31-12-2017
Subsidie natuurbeheer (GR)	1.226.984	1.225.000	1.231.913	1.220.071
Erfgoed Goeree-Overflakkee fase 2	6.000			6.000
Slikken van Flakkee		426.118		426.118
Maatregelen Beheerplan Natura 2000		17.351		17.351
Totaal	1.232.984	1.668.469	1.231.913	1.669.540

Ten opzichte van 2016 is er een subsidie vordering opgenomen als gevolg van een afgerond subsidie project.

- Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen

	2017	2016
Vooruit betaalde bedragen	9.093	20.126
Nog te ontvangen bedragen	11.203	0
Rentebaten lening u/g	2.407	7.613
Te verrekenen BCF	108.770	21.624
Door te berekenen GZH		3.775
Door te berekenen SBB		15
Totaal	131.473	53.153

Vaste passiva

Eigen vermogen

Het verloop van de reserves in 2017 wordt in het hierna volgende overzicht weergegeven.

	Stand per 01-01-2017	Bestemming Resultaat 2016	Toevoegingen in 2017	Onttrekkingen in 2017	Stand per 31-12-2017	Claims na 2017
Algemene Reserve Zuidwestelijke Delta	26.599	-171.202	605.019	440.062	20.354	
Algemene Reserve HV	26.164	0	104.900	131.064	0	
Algemene Reserve GR	5.210.885	0	0	4.743.930	466.955	
Bestemmingsreserves						
Reserves Zuidwestelijke Delta						
Investeringsreserve	0		0	0	0	
Reserves Haringvliet						
Investeringsreserve compartiment HV	25.486		0	3.943	21.543	
Reserve Quackstrand	86.167		0	5.653	80.514	
Zicht op Haringvliet	103.399		39.700	101.768	41.331	
Reserve Compensatie Windenergie	499.050		0	222.606	276.444	
Reserves Grevelingen						
Investeringsreserve compartiment GR	300.079		150.000	0	450.079	
Egalisatiereserve afkoopsom Rijk	5.816.701		291.722	1.055.883	5.052.540	
Afschrijvingsreserve ZOG	32.638		0	9.420	23.218	
Zicht op de Grevelingen II	327.054		403.750	190.814	539.990	
Reserve Groen/Blauw II	360.000		120.000	0	480.000	
Reserve Natuurinv./garantiefonds	480.000		0	0	480.000	
Totaal	13.294.222	-171.202	1.715.091	6.905.143	7.932.968	

ALGEMENE RESERVE

De algemene reserve heeft als belangrijkste functie het vormen van een buffer voor financiële tegenvallers.

Algemene reserve Zuidwestelijke Delta

	2017	2016
Saldo 1 januari	26.599	0
Af: bestemming resultaat	171.202	1.120
Bij: Toevoegingen	605.019	255.570
Af: Onttrekkingen	440.062	230.091
Saldo 31 december	20.354	26.599

Specificatie toevoegingen:

- toevoeging reserve conform primaire begroting	20.230
- conform 3e begrotingswijziging	584.789
Totaal toevoegingen	605.019

Specificatie onttrekkingen:

- onttrekking algemene reserve inzake GO	144.000
- onttrekking conform 2e begrotingswijziging	107.400
- krediet liquidatie schap/overheveling rechten en plichten GR	174.334
- krediet Integrale Visie Strand Herkingen	14.328
Totaal onttrekkingen	<u>440.062</u>

Algemene reserve compartiment Haringvliet

	2017	2016
Saldo 1 januari	26.164	26.164
Bij: Toevoegingen	104.900	0
Af: Onttrekkingen	131.064	0
Saldo 31 december	<u>0</u>	<u>26.164</u>

Specificatie toevoegingen:

- conform 3e begrotingswijziging	104.900
Totaal toevoegingen	<u>104.900</u>

Specificatie onttrekkingen:

- conform 3e begrotingswijziging	120.000
- krediet ZOH Quackstrand	11.064
Totaal onttrekkingen	<u>131.064</u>

Algemene reserve compartiment Grevelingen

	2017	2016
Saldo 1 januari	5.210.885	5.729.665
Bij: toevoegingen	0	0
Af: Onttrekkingen	4.743.930	518.780
Saldo 1 januari openingsbalans	<u>466.955</u>	<u>5.210.885</u>

Specificatie onttrekkingen:

- conform 3e begrotingswijziging	552.729
- ihkv convenant Grevelingen	3.850.100
- krediet Slikken van Flakkee	341.101
Totaal onttrekkingen	<u>4.743.930</u>

BESTEMMINGSRESERVES HARINGVLIET

a. Investeringsreserve compartiment Haringvliet

Deze reserve is bestemd voor het dekken van investeringen in het compartiment Haringvliet.

	2017	2016
Saldo 1 januari	25.486	25.486
Bij: Toevoegingen	0	0
Af: Onttrekkingen	3.943	0
Saldo 31 december	<u>21.543</u>	<u>25.486</u>

Specificatie onttrekkingen:

- conform 3e begrotingswijziging	3.943
Totaal onttrekkingen	<u>3.943</u>

b. Reserve Quackstrand Haringvliet

De bestemmingsreserve Quackstrand is gevormd voor het uitvoeren van afrondende werkzaamheden, nadat zandsuppletie heeft plaatsgevonden. Zandsuppletie wordt door Rijkswaterstaat drie keer in 20 jaar uitgevoerd. Het doel van de reserve is om één keer in de zeven jaar de suppletie te kunnen financieren.

	2017	2016
Saldo 1 januari	86.167	91.699
Bij: Toevoegingen	0	0
Af: Onttrekkingen	5.653	5.532
Saldo 31 december	<u>80.514</u>	<u>86.167</u>

Specificatie onttrekkingen:

- onttrekking conform Begroting 2017	5.532
- krediet ZOH Quackstrand	121
Totaal onttrekkingen	<u>5.653</u>

c. Reserve Zicht op Haringvliet

Met deze reserve worden de projecten en onderzoeken gefinancierd die het gebied een duurzame ontwikkeling bieden.

	2017	2016
Saldo 1 januari	103.399	224.672
Bij: Toevoegingen	39.700	0
Af: Onttrekkingen	101.768	121.273
Saldo 31 december	<u>41.331</u>	<u>103.399</u>

Specificatie toevoegingen:

- toevoeging vanuit Algemene Reserve HV	39.700
Totaal toevoegingen wegens herschikking reserves	<u>39.700</u>

Specificatie onttrekkingen:

- krediet Zicht op Haringvliet	101.768
Totaal onttrekkingen	<u>101.768</u>

d. Reserve Compensatie Windenergie Haringvliet

Deze reserve is gevormd voor het dekken van de kosten van natuur- en/of recreatieve voorzieningen binnen de gemeente Oostflakkee, zo dicht mogelijk bij het Windpark Hellegatsplein. De voorzieningen zijn ter compensatie van het verlies van toeristisch-recreatieve mogelijkheden door de plaatsing van windturbines op het recreatieterrein Hellegatsplein.

	2017	2016
Saldo 1 januari	499.050	523.042
Bij: Toevoegingen	0	0
Af: Onttrekkingen	222.606	23.992
Saldo 31 december	276.444	499.050

Specificatie onttrekkingen:

- conform 3e begrotingswijziging	202.901
- krediet ZOH Hellegat	19.705
Totaal onttrekkingen	222.606

BESTEMMINGSRESERVES GREVELINGEN

a. Investeringsreserve compartiment Grevelingen

Het doel van de investeringsreserve is het dekken van de kosten van nieuwe investeringen.

	2017	2016
Saldo 1 januari	300.079	300.079
Bij: Toevoegingen	150.000	0
Af: Onttrekkingen	0	0
Saldo 31 december	450.079	300.079

Specificatie toevoegingen:

- baten Ecohotel	150.000
Totaal toevoegingen	150.000

b. Egalisatiereserve afkoopsom Rijk, Grevelingen

De afkoopsom in verband met het uittreden van het Rijk uit het Natuur en Recreatieschap De Grevelingen is gestort in de egalisatiereserve afkoopsom Rijk. De storting betreft de ontvangen rente op de afkoopsom. De jaarlijkse onttrekking bestaat uit de niet ontvangen deelnemersbijdrage van het Rijk.

	2017	2016
Saldo 1 januari	5.816.701	6.550.916
Bij: Toevoegingen	291.722	308.733
Af: Onttrekkingen	1.055.883	1.042.948
Saldo 31 december	5.052.540	5.816.701

Specificatie toevoegingen:

- toevoeging conform Begroting 2017	291.722
Totaal toevoegingen	291.722

Specificatie onttrekkingen:

- onttrekking conform Begroting 2017	1.055.883
Totaal onttrekkingen	<u>1.055.883</u>

c. Afschrijvingsreserve Zicht op de Grevelingen

De reden voor vorming van deze reserve is dat de afschrijvingstermijnen van de projecten ontwikkeld en uitgevoerd vanuit het Uitvoeringsprogramma Zicht Op de Grevelingen langer lopen dan het uitvoeringsprogramma. Om te voorkomen dat het schapsbestuur na afloop van het uitvoeringsprogramma in de programmabegroting met afschrijvingslasten wordt geconfronteerd, worden de benodigde middelen om de Investering volledig af te kunnen schrijven, toegevoegd aan een reserve waaruit de jaarlijkse afschrijvingslast gedekt kan worden.

	2017	2016
Saldo 1 januari	32.638	43.493
Bij: Toevoegingen	0	0
Af: Onttrekkingen	9.420	10.855
Saldo 31 december	<u>23.218</u>	<u>32.638</u>

Specificatie onttrekkingen:

- onttrekking conform Begroting 2017	9.420
Totaal onttrekkingen	<u>9.420</u>

d. Reserve Zicht op de Grevelingen II

Met deze reserve worden de projecten en onderzoeken gefinancierd die het gebied een duurzame ontwikkeling bieden.

	2017	2016
Saldo 1 januari	327.054	523.795
Bij: Toevoegingen	403.750	480.000
Af: Onttrekkingen	190.814	676.741
Saldo 31 december	<u>539.990</u>	<u>327.054</u>

Specificatie toevoegingen:

- toevoeging conform Begroting 2017	403.750
Totaal toevoegingen	<u>403.750</u>

Specificatie onttrekkingen:

- krediet Slikken van Flakkee	10.667
- krediet ZOG II Algemeen	88.540
- krediet ZOG II Communicatie	2.550
- krediet ZOG II Duurzame jachthaven v/d toekomst	17.260
- krediet Entree Catpoint	255
- krediet ZOG II Groene Impuls	64.468
- krediet ZOG II Ecohotel de Punt	7.074
Totaal onttrekkingen	<u>190.814</u>

e. Reserve Groen / Blauw II Grevelingen

Uit deze reserve worden projecten gefinancierd die de recreatie- en natuurfunctie versterken.

	2017	2016
Saldo 1 januari	360.000	240.000
Bij: Toevoegingen	120.000	120.000
Af: Onttrekkingen	0	0
Saldo 31 december	<u>480.000</u>	<u>360.000</u>

Specificatie toevoegingen:

- toevoeging conform Begroting 2017

Totaal toevoegingen

120.000
<u>120.000</u>

f. Reserve Natuurinvesteringsfonds / Garantiefonds Grevelingen

Het Natuurinvesteringsfonds heeft tot doel een belangrijke bijdrage te leveren aan een goede balans tussen natuur en recreatie in de Grevelingen en is specifiek bedoeld voor de financiering van natuurprojecten.

	2017	2016
Saldo 1 januari	480.000	480.000
Bij: Toevoegingen	0	0
Af: Onttrekkingen	0	0
Saldo 31 december	<u>480.000</u>	<u>480.000</u>

Gerealiseerd resultaat

	2017	2016
Gerealiseerd resultaat	73.108	-397.112
	<u>73.108</u>	<u>-397.112</u>

Voorzieningen

Het verloop van de voorzieningen in 2017 wordt in het hierna volgende overzicht weergegeven.

	Stand per 01-01-2017	Toevoegingen in 2017	Onttrekkingen in 2017	Stand per 31-12-2017	Claims na 2017
Voorziening Groot Onderhoud	1.354.280	775.000	429.001	1.700.279	
Totaal	1.354.280	775.000	429.001	1.700.279	

ONDERHOUDSEGALISATIEVOORZIENINGEN

a) Voorziening groot onderhoud

Het doel van deze voorziening is het gelijkmatig verdelen van de lasten van groot onderhoud over de jaren. Hiertoe wordt jaarlijks een gelijkblijvende dotatie ten laste van de exploitatie gebracht. De werkelijke groot onderhoudskosten worden direct ten laste van de voorziening verantwoord.

	2017	2016
Saldo 1 januari	1.354.280	719.763
Bij: Toevoegingen	775.000	775.000
Af: Aanwendungen	2.129.280	140.483
Saldo 31 december	0	1.354.280

Specificatie toevoegingen:

- toevoeging conform Begroting 2017	775.000
Totaal toevoegingen	775.000

Specificatie aanwendungen:

- uitgevoerde werkzaamheden Groot Onderhoud	429.000
- ihkv convenant Grevelingen	1.700.280
Totaal aanwendungen	2.129.280

De voorziening groot onderhoud is in het kader van het afgesloten convenant overgedragen aan Staatsbosbeheer.

Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer

Waarborgsommen

	2017	2016
Boekwaarde 1 januari	0	500
Vermeerderingen	0	0
Aflossingen	0	500
Saldo 31 december	0	0

Flottende passiva

Netto-flottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Overige schulden

	2017	2016
Crediteuren	711.154	543.173
Totaal	711.154	543.173

Overlopende passiva

Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen, met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume

	2017	2016
afwikkeling liquidatie ZWD	5.381.023	0
Accountantskosten	9.900	13.200
Dienstverlening GZH	0	160.921
Dienstverlening Staatsbosbeheer	275.455	0
Nog te betalen energielasten		781
Nog te betalen lasten	5.576	65.010
Dienstverlening Staatsbosbeheer 4e kwartaal		216.017
Te betalen Ondernemers BTW	5.539	4.748
Totaal	5.677.493	460.677

De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren

De specificatie van deze balanspost is als volgt:

Project	Saldo 1-1-2017	Ontvangen bedragen	Vrijgevallen of terugbetaalde bedragen	Saldo 31-12-2017
Zicht op Haringvliet	26.839			26.839
Totaal	26.839	0	0	26.839

Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen

	2017	2016
Vergunningen, ontheffingen en toestemmingen	630	1.151
Totaal	630	1.151

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Langlopende verplichtingen

Niet van toepassing; schap in liquidatie per 01/01/2018.

5.5 Toelichting op het overzicht van baten en lasten

Programma 1 – Bestuurlijke aangelegenheden

Programma 1. Bestuurlijke aangelegenheden	Rekening 2016	Primitieve begroting 2017	Begroting na wijziging 2017	Rekening 2017	Resultaat
Lasten					
Bestuurlijke aangelegenheden	246.205	265.600	267.100	262.028	5.072 V
Totaal lasten	246.205	265.600	267.100	262.028	5.072 V
Baten					
Bestuurlijke aangelegenheden	316.293	291.722	291.722	294.129	2.407 V
Totaal baten	316.293	291.722	291.722	294.129	2.407 V
Saldo gewone bedrijfsvoering	70.088	26.122	24.622	32.100	7.478 V
Diverse lasten en baten					
Diverse lasten	-	-	-	-	-
Diverse baten	-	-	-	-	-
Saldo diverse lasten en baten	-	-	-	-	-
Kredieten					
Lasten kredieten	2.275	-	212.935	186.834	26.101 V
Baten kredieten (bijdragen derden)	-	-	-	12.500	12.500 V
Saldo kredieten	(2.275)	-	(212.935)	(174.334)	38.601 V
Totaal saldo van baten en lasten	67.813	26.122	(188.313)	(142.234)	46.079 V
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves					
Toevoeging reserves	308.733	291.722	531.722	531.722	-
Onttrekking reserves	5.275	-	452.935	414.334	38.601 N
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	(303.458)	(291.722)	(78.787)	(117.388)	38.601 N
Gerealiseerd resultaat	(235.645)	(265.600)	(267.100)	(259.622)	7.478 V

Toelichting:

Lasten

In de begroting is voor rekening gehouden met representatiekosten, drukwerk en abonnementen. Er is terughoudend met deze budgetten omgegaan hetgeen resulteert in een onderschrijding van € 10.358

De overschrijding wordt veroorzaakt door extra juridische ondersteuning inzake de exploitatie van het Inspiratiecentrum. Dit heeft geresulteerd in een totale overschrijding van € 4.489.

Overige onderschrijdingen op het budget bestuursproducten bedragen € 797.

Baten

Er is een voordeel behaald op de diverse baten van € 2.407.

Overzicht van de incidentele baten en lasten

Incidentele baten			Incidentele lasten		
Omschrijving	Realisatie 2017	Begroting 2017 na wijziging	Omschrijving	Realisatie 2017	Begroting 2017 na wijziging
Kredieten			Kredieten		
- Dekking bijdragen derden	12.500		- Diverse kredieten, zie tabel in programma-verantwoording programma 1	186.834	212.935
Onttrekkingen aan reserves			Toevoegingen aan reserves		
- Algemene Reserve HV	120.000	120.000	- Algemene Reserve ZWD	240.000	240.000
- Algemene Reserve GR	120.000	120.000	- Reserve Afkoopsom Rijk	291.722	291.722
- Dekking kredieten uit Algemene Reserve ZWD	174.334	212.935			
Totaal	426.834	452.935	Totaal	718.556	744.657
Saldo				291.722	291.722

Programma 2 – Beheer, onderhoud en exploitatie gebieden

Programma 2. Beheer, onderhoud en exploitatie gebieden	Rekening 2016	Primitieve begroting 2017	Begroting na wijziging 2017	Rekening 2017	Resultaat
Lasten					
Inrichting, beheer en exploitatie	3.510.543	2.962.950	3.134.438	3.116.658	17.780 V
Regelgeving & handhaving	150.300	151.200	151.200	151.200	-
Communicatie	97.116	96.700	96.700	81.758	14.942 V
Totaal lasten	3.757.959	3.210.850	3.382.338	3.349.616	32.722 V
Baten					
Inrichting, beheer en exploitatie	2.342.053	2.515.450	2.284.537	2.294.869	10.332 V
Regelgeving & handhaving	-	-	-	-	-
Communicatie	-	-	-	-	-
Totaal baten	2.342.053	2.515.450	2.284.537	2.294.869	10.332 V
Saldo gewone bedrijfsvoering	(1.415.906)	(695.400)	(1.097.801)	(1.054.747)	43.054 V
Diverse lasten en baten					
Diverse lasten	211	-	7.533	9.198	1.665 N
Diverse baten	301	-	265	25.265	25.000 V
Saldo diverse lasten en baten	90	-	(7.268)	16.067	23.335 V
Kredieten					
Lasten kredieten	17.730	-	51.020	14.328	36.692 V
Baten kredieten (bijdragen derden)	-	-	-	-	-
Saldo kredieten	(17.730)	-	(51.020)	(14.328)	36.692 V
Totaal saldo van baten en lasten	(1.433.546)	(695.400)	(1.156.089)	(1.053.008)	103.081 V
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves					
Toevoeging reserves	4.662	-	107.400	-	107.400 V
Onttrekking reserves	1.117.270	730.835	1.140.655	996.563	144.092 N
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	1.112.608	730.835	1.033.255	996.563	36.692 N
Gerealiseerd resultaat	(320.937)	35.435	(122.834)	(56.445)	66.389 V

Toelichting:

Lasten

De onderschrijding op de lasten ad. € 21.123 wordt in hoofdzaak veroorzaakt door minder uitgaven op het budget voor gas, water en elektra (€ 10.247 V) en minder uitgaven op het budget voor huisvesting (€ 13.502 V).

In 2017 is er een factuur ontvangen voor huren en pachten voor gronden nabij de Brouwersdam welke meerdere jaren betreft. Dit heeft tot een nadeel geleid van € 28.957. Tegenover deze extra last staat dat de totale kosten voor het inspiratiecentrum € 16.426 lager zijn uitgevallen dan was begroot en is er een voordeel behaald op de betaalde belastingen en verzekeringen (€ 9.290).

Overige voordelen bedragen € 615.

Vanwege de opheffing van het Natuur- en recreatieschap Zuidwestelijke Delta is er meer gebruik gemaakt van de standaard communicatiekanalen van Staatsbosbeheer. Tevens zijn er in het kader van de opheffing minder communicatiemiddelen ontwikkeld. Dit heeft tot een onderschrijding geleid van € 14942.

Baten

Op de baten is een voordelig resultaat ad € 25.340 gerealiseerd. Dit voordeel wordt in hoofdzaak veroorzaakt doordat er een hogere opbrengst uit betaald parkeren is gerealiseerd.

Het nadelig resultaat (€ 15.008) op de baten wordt in hoofdzaak veroorzaakt door een lagere baat als gevolg van het beëindigen van het contract voor het inspiratiecentrum.

Overzicht van de incidentele baten en lasten

Incidentele baten			Incidentele lasten		
Omschrijving	Realisatie 2017	Begroting 2017 na wijziging	Omschrijving	Realisatie 2017	Begroting 2017 na wijziging
Diverse baten			Diverse lasten		
- factuur afgeboekt met bankgarantie	24.000		- afb kruisposten	3.775	3.775
- Diverse kleine posten	1.265	265	- Belastingen	2.741	2.320
			- Afboeking crediteur	1.438	1.438
			- Meerwerk controle jaarrekening	913	
			- Diverse kleine posten	331	
Kredieten			Kredieten		
-			- Diverse kredieten, zie tabel in programma-verantwoording programma 2	14.328	51.020
Onttrekkingen aan reserves			Toevoegingen aan reserves		
- Algemene Reserve ZWD	251.400	251.400	- Algemene Reserve ZWD	0	107.400
- Algemene Reserve GR	0	107.400			
- Reserve Afkoopsom Rijk	715.883	715.883			
- Afschrijvingsreserve Zicht op de Grevelingen	9.420	9.420			
- Reserve Quackstrand	5.532	5.532			
- Dekking kredieten uit Algemene Reserve ZWD	14.328	51.020			
Totaal	1.021.828	1.140.920	Totaal	23.526	165.953
Saldo	998.302	974.967			

Programma 3 – Ontwikkeling

Programma 3. Ontwikkelingen	Rekening 2016	Primitieve begroting 2017	Begroting na wijziging 2017	Rekening 2017	Resultaat
Lasten					
Planvorming & gebiedsontwikkeling	134.500	135.300	135.300	135.300	-
Marketing & productontwikkeling	16.300	16.400	16.400	16.400	-
Totaal lasten	150.800	151.700	151.700	151.700	-
Baten					
Planvorming & gebiedsontwikkeling	-	-	-	-	-
Marketing & productontwikkeling	-	-	-	-	-
Totaal baten	-	-	-	-	-
Saldo gewone bedrijfsvoering	(150.800)	(151.700)	(151.700)	(151.700)	-
Diverse lasten en baten					
Diverse lasten	-	-	-	385	385 N
Diverse baten	-	-	385	-	385 N
Saldo diverse lasten en baten	-	-	385	(385)	770 N
Kredieten					
Lasten kredieten	1.181.608	1.050.056	1.785.431	1.347.260	438.171 V
Baten kredieten (bijdragen derden)	294.981	-	727.341	682.685	44.656 N
Saldo kredieten	(886.627)	(1.050.056)	(1.058.090)	(664.575)	393.515 V
Totaal saldo van baten en lasten	(1.037.427)	(1.201.756)	(1.209.405)	(816.661)	392.744 V
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves					
Toevoeging reserves	722.600	673.750	673.750	673.750	-
Onttrekking reserves	1.226.627	1.390.056	1.398.090	1.004.575	393.515 N
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	504.027	716.306	724.340	330.825	393.515 N
Gerealiseerd resultaat	(533.400)	(485.450)	(485.065)	(485.835)	770 N

Toelichting:
Geen bijzonderheden.

Overzicht van de incidentele baten en lasten

Incidentele baten			Incidentele lasten		
Omschrijving	Realisatie 2017	Begroting 2017 na wijziging	Omschrijving	Realisatie 2017	Begroting 2017 na wijziging
Diverse baten			Diverse lasten		
- Diverse kleine posten		385	- Diverse kleine posten	385	
Kredieten			Kredieten		
- Dekking bijdragen derden	682.685	727.341	- Diverse kredieten, zie tabel in programma-verantwoording programma 3	1.347.259	1.785.431
Onttrekkingen aan reserves			Toevoegingen aan reserves		
- Reserve Aankoop Rijk	340.000	340.000	- Investeringsreserve GR	150.000	150.000
- Dekking kredieten uit reserve ZOH	101.769	109.899	- Reserve ZOG II	403.750	403.750
- Dekking kredieten uit res. Comp. Windenergie	19.705	110.095	- Reserve Groen/Blauw II	120.000	120.000
- Dekking kredieten uit reserve Quackstrand	121	80.635			
- Dekking kredieten uit Algemene Reserve HV	11.064	11.064			
- Dekking kredieten uit Algemene Reserve ZWD	0	58.301			
- Dekking kredieten uit Algemene Reserve GR	341.101	469.933			
- Dekking kredieten uit reserve ZOG II	190.814	218.163			
Totaal	1.687.259	2.125.816	Totaal	2.021.394	2.459.181
Saldo				334.135	333.365

Algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen	Rekening 2016	Primitieve begroting 2017	Begroting na wijziging 2017	Rekening 2017	Resultaat
Lasten					
Deelnemersbijdrage	-	-	-	-	-
Overige structurele lasten	-	9.200	-	-	-
Totaal lasten	-	9.200	-	-	-
Baten					
Deelnemersbijdrage	766.788	745.045	745.045	745.056	11 V
Incidentele Lasten	-	-	-	-	-
Totaal baten	766.788	745.045	745.045	745.056	11 V
Saldo gewone bedrijfsvoering	766.788	735.845	745.045	745.056	11 V
Diverse lasten en baten					
Diverse lasten	-	-	-	5.550.380	5.550.380 N
Diverse baten	-	-	-	1.700.280	1.700.280 V
Saldo diverse lasten en baten	-	-	-	(3.850.100)	3.850.100 N
Kredieten					
Lasten kredieten	-	-	-	-	-
Baten kredieten (bijdragen derden)	-	-	-	-	-
Saldo kredieten	-	-	-	-	-
Totaal saldo van baten en lasten	766.788	735.845	745.045	(3.105.044)	3.850.089 N
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves					
Toevoeging reserves	128.308	20.230	509.619	509.619	-
Onttrekking reserves	280.300	-	639.573	4.489.673	3.850.100 V
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	151.992	(20.230)	129.954	3.980.054	3.850.100 V
Gerealiseerd resultaat	918.780	715.615	874.999	875.010	11 V

Toelichting:
Geen bijzonderheden.

Overzicht van de incidentele baten en lasten

Incidentele baten			Incidentele lasten		
Omschrijving	Realisatie 2017	Begroting 2017 na wijziging	Omschrijving	Realisatie 2017	Begroting 2017 na wijziging
Diverse baten			Diverse lasten		
- Vrijval voorziening groot onderhoud	1.700.280	0	- Schuld Staatsbosbeheer i.h.k.v. afgesloten convenant	5.550.380	
Onttrekkingen aan reserves			Toevoegingen aan reserves		
- Algemene Reserve GR	4.282.829	432.729	- Algemene Reserve ZWD	365.019	365.019
- Investeringsreserve HV	3.943	3.943	- Algemene Reserve HV	104.900	104.900
- Reserve compensatie windenergie	202.901	202.901	- Reserve Zicht op Haringvliet	39.700	39.700
Totaal	6.189.953	639.573	Totaal	6.059.999	509.619
Saldo	129.954	129.954			

Overzicht van de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Toevoegingen reserves	Raming mutaties reserves begrotingsjaar na wijziging		Realisatie mutaties reserves begrotingsjaar	
	Lasten (toevoeging reserve)	Waarvan structureel	Lasten (toevoeging reserve)	Waarvan structureel
Omschrijving programma				
Programma 1	531.722	291.722	531.722	291.722
Programma 2	107.400		0	
Programma 3	673.750	673.750	673.750	673.750
Algemene dekkingsmiddelen	509.619		509.619	
Totaal	1.822.491	965.472	1.715.091	965.472

Onttrekkingen reserves	Raming mutaties reserves begrotingsjaar na wijziging		Realisatie mutaties reserves begrotingsjaar	
	Baten (onttrekking reserve)	Waarvan structureel	Baten (onttrekking reserve)	Waarvan structureel
Omschrijving programma				
Programma 1	452.935		414.334	
Programma 2	1.140.655	874.835	996.563	874.835
Programma 3	1.398.090	340.000	1.004.574	340.000
Algemene dekkingsmiddelen	639.573		4.489.673	
Totaal	3.631.253	1.214.835	6.905.144	1.214.835

Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de op het Natuur- en Recreatieschap van toepassing zijnde regelgeving.

In 2017 is op basis van de afgesloten dienstverleningsovereenkomsten en mandaatregeling, dhr. Thijsen, directeur Staatsbosbeheer, topfunctionaris volgens de WNT. Hij is in loondienst bij Staatsbosbeheer.

De in onderstaande tabellen opgenomen bezoldigingen (kosten) zijn niet als zodanig in rekening gebracht bij het Natuur- en Recreatieschap. De inzet (dienstverlening) valt namelijk onder de dienstverleningsovereenkomst met het Natuur- en Recreatieschap en de hiermee samenhangende kosten zijn conform de begroting 2017 in rekening gebracht bij het Natuur- en Recreatieschap (fixed-price).

Het bezoldigingsmaximum in 2017 is € 181.000,- Dit geldt naar rato van de duur en/of omvang van het dienstverband. Voor topfunctionarissen zonder dienstbetrekking geldt met ingang van 2016 voor de eerste 12 kalendermaanden een afwijkende normering, zowel voor de duur van de opdracht als voor het uurtarief.

1a. Leidinggevende topfunctionaris met dienstbetrekking:

bedragen x € 1	Dhr. S. Thijsen
Funcctiegegevens	Directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2017	01-01-2017 31-12-2017
Omvang dienstverband (in fte)	1,0
Gewezen topfunctionaris?	Nee
(Fictieve) dienstbetrekking?	Ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	194.503
Beloningen betaalbaar op termijn	19.261
<i>Subtotaal</i>	213.764
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	181.000
Af: Onverschuldigd betaald bedrag	0
Totale bezoldiging	213.764
Reden waarom overschrijding al dan niet is toegestaan	Overgangsregeling
Gegevens 2016	
Aanvang en einde functievervulling in 2016	01-01-2016 31-12-2016
Omvang dienstverband 2016 (in fte)	1,0
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	193.002
Beloningen betaalbaar op termijn	17.114
Totale bezoldiging 2016	210.116

Op de bezoldiging van de heer S. Thijsen is het overgangsrecht op basis van artikel 7.3 WNT van toepassing. Daarin is opgenomen dat tot en met 31 december 2018 de bezoldiging op het huidige niveau blijft. Daarna volgt een stapsgewijze afbouw tot maximaal 100 % van het bezoldigingsmaximum op 1 januari 2022.

Behalve de heer S. Thijsen zijn er geen topfunctionarissen conform de WNT met dienstbetrekking die in 2017 een bezoldiging boven het individuele WNT-maximum hebben ontvangen. Er zijn in 2017 geen ontslaguitkeringen betaald aan overige functionarissen die op grond van de WNT dienen te worden vermeld, of die in eerdere jaren op grond van de WOPT (Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens) of de WNT vermeld zijn of hadden moeten worden.

1b. Leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking kalendermaand 1-12

bestuurslid	functie(s)	beloning	sociale verzekeringspremies	belastbare vaste en variabele onkostenvergoedingen	voorzieningen t.b.v. beloningen betaalbaar op termijn	duur van het dienstverband in het boekjaar (hele jaar = 1)	uitkeringen wegens beëindiging van dienstverband met specificaties dienstverband
dhr. F.J. Tollenaar	voorzitter	0	0	0	0	1	0
mw. C.M.M. Schönknecht-Vermeulen	vice-voorzitter	0	0	0	0	1	0
dhr. R.A.M. van der Sande		0	0	0	0	0,5	0
dhr. J.F. Weber		0	0	0	0	1	0
dhr. C.H. van den Bos		0	0	0	0	1	0
dhr. P.D. Hofman		0	0	0	0	1	0
dhr. F.J. Flieringa		0	0	0	0	1	0
dhr. M. Hamerslag		0	0	0	0	1	0

In de kolom “duur van het dienstverband” is de duur van het bestuurslidmaatschap vermeld. De genoemde vergoedingen zijn over 2017 nihil en liggen dus onder de daarvoor gestelde wettelijke grens van € 181.000.

5.6 Overige gegevens

Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben zich na de balansdatum geen gebeurtenissen voorgedaan die de jaarcijfers beïnvloeden.

Samenstelling van het bestuur in het verslagjaar

Leden Dagelijks Bestuur

Naam	Gemeente / organisatie	Functie
dhr. F.J. Tollenaar	Goeree-Overflakkee	voorzitter
mw. C.M.M. Schönknecht-Vermeulen	Provincie Zeeland	vice-voorzitter
dhr. H.J. Flieringa	Cromstrijen	

Leden Algemeen Bestuur

Naam	Gemeente / organisatie	Functie
dhr. F.J. Tollenaar	Goeree-Overflakkee	voorzitter
mw. C.M.M. Schönknecht-Vermeulen	Provincie Zeeland	vice-voorzitter
dhr. J.F. Weber	Provincie Zuid-Holland	
dhr. C. H. van den Bos	Schouwen-Duiveland	
dhr. P.D. Hofman	Hellevoetsluis	
dhr. H.J. Flieringa	Cromstrijen	
dhr. M. Hamerslag	Nissewaard	